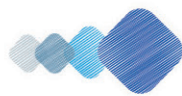

Sundimi i Ligjit në kontekst të anëtarësimit në BE

— dokument tremujor —

korrik-shtator 2023

Instituti
për
politikë
evropiane.
Shkup

Ky projekt finansohet nga Bashkimi Evropian

Sundimi i ligjit në kontekst të anëtarësimit në BE

Përmbledhje tremujore korrik-shtator 2023

Botues:

Instituti për politikë evropiane - Shkup

Për botuesin:

Dr. Simonida Kacarska

Redaktorët:

Dr. Simonida Kacarska
Dr. Ardita Abazi Imeri

Autorë:

Ardita Abazi Imeri
Angela Delevska
Beba Zhagar
Julijana Karai

Përkthim nga gjuha angleze në gjuhën shqipe:

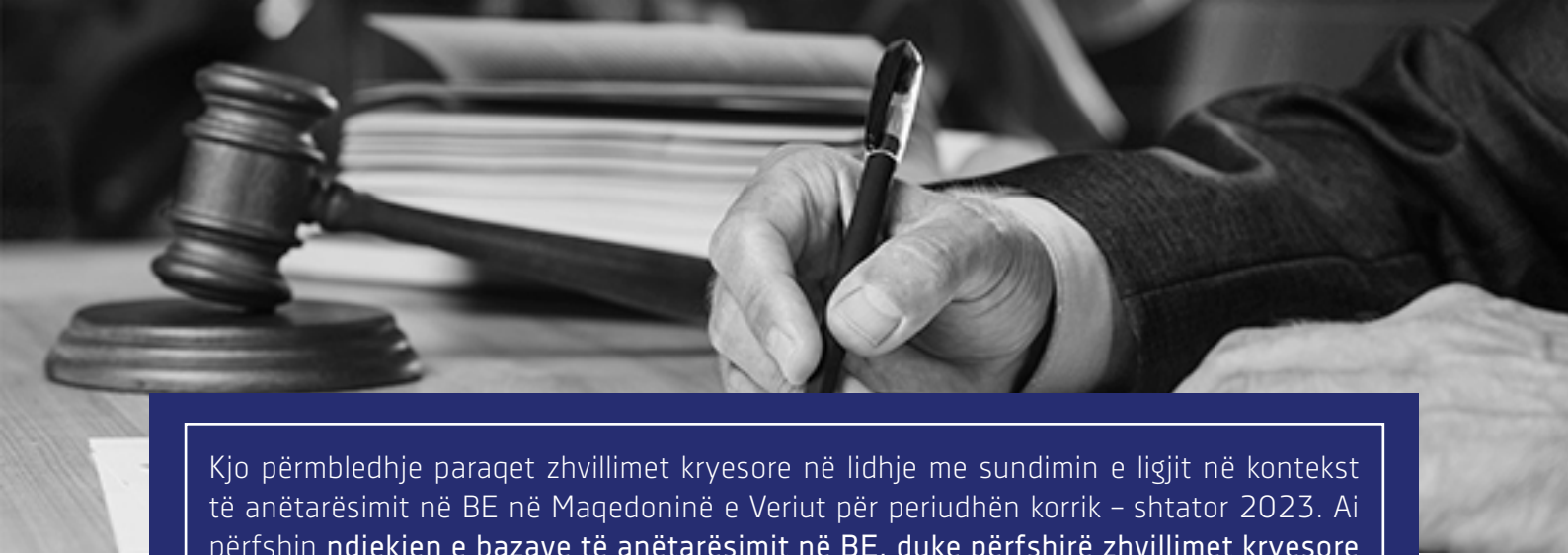
Blerina Starova Zlatku

Dizajn grafik:

Relativ

Shkup, 2023

Ky raport është përgatitur në kuadër të projektit "Ndërtojmë urë për një të ardhme të përbashkët: Sundimi i së drejtës në drejtim të aderimit në BE", i financuar nga Bashkimi Evropian. Përmbajtja e këtij dokumenti është përgjegjësi e vetme e autorëve dhe assesi nuk mund të konsiderohet se i përfaqëson qëndrimet dhe pikëpamjet e Bashkimit Evropian.

Kjo përmbledhje paraqet zhvillimet kryesore në lidhje me sundimin e ligjit në kontekst të anëtarësimit në BE në Maqedoninë e Veriut për periudhën korrik – shtator 2023. Ai përfshin ndjekjen e bazave të anëtarësimit në BE, duke përfshirë zhvillimet kryesore në funksionimin e institucioneve demokratike, reformën e administratës publike dhe kapitullin 23: Gjyqësori dhe të Drejtat Themelore.

Zhvillimet kryesore

- » Komisioni për Çështjet Kushtetuese miratoi propozimin për ndryshime kushtetuese, duke i hapur rrugë shqyrtimit të vazhdueshëm të tij. Më pas, u mbledh një seancë plenare, gjatë së cilës qeveria dhe opozita mbajtën qëndrimet e tyre fillestare. Megjithatë, seanca u ndërpre dhe pritet vazhdim i këtij procesi në periudhën e ardhshme;
- » Mes diskutimeve të gjera rreth ndryshimeve kushtetuese, janë zhvilluar bisedime të fshehta për strategjinë zgjedhore;
- » Skandali i keqpërdorimit të ilaçeve të kancerit ka nxitur zemërim publik në Maqedoninë e Veriut, me thirrje për dorëheqje ministore;
- » Këshilli për Bashkëpunim midis Qeverisë dhe Shoqërisë Civile vazhdoi bojkotin dhe po priste përgjigje nga përfaqësuesit e Qeverisë për plotësimin e kërkesave;
- » Një marrëveshje partneriteti për programën 'Evropa Digjitale (2021–2027)', u nënshkrua në Bruksel midis Maqedonisë së Veriut dhe Bashkimit Evropian;
- » Në korrik, u miratua Strategjia e Reformës në Administratën Publike 2023–2030 me një plan veprimi;
- » Mospërputhjet e perceptuara në përzgjedhjen e anëtarëve të Këshillit Gjyqësor nga radhët e gjyqtarëve dhe dobësitë sistematike të regjistruara në modelin e përzgjedhjes së tyre, arritën kulmin me një mision vlerësimi të punës së Këshillit Gjyqësor nga Bashkimi Evropian;
- » Për të mbështetur parimet e sigurisë dhe transparencës ligjore dhe për të siguruar zbatimin e qëndrueshëm të dispozitave ligjore, duke lehtësuar kështu punën e medias, Gjykata Supreme vendosi një qëndrim parimor për akreditimin dhe lejet e medias për incizim dhe fotografim;
- » Mosmarrëveshjet dhe refuzimi i një kërkesë për rialokimin e fondeve nga Këshilli i Buxhetit Gjyqësor çuan në një grevë të përgjithshme të shërbimeve gjyqësore dhe të prokurorisë publike. Greva është nxitur nga kërkesat për një rritje të pagave prej 78% dhe rivendosjen e shtesave të pagave prej 35%;
- » Gjykata Kushtetuese shfuqizoi Udhëzimin e sapomiruar për Regjistrat e Gjendjes Civile që shtonte rubrikën "kombësia" në certifikatat e regjistratit të lindjeve, martesave dhe vdekjeve, i kontestuar nga ekspertë dhe disa prej partive për ndërhyrje në të dhëna të ndjeshme dhe të mbrojtura;
- » Në shtator, u miratuan ndryshimet e propozuara në Kodin Penal, duke futur dënime më të lehta për veprat penale të shpërdorimit të pozitës dhe autoritetit zyrtar dhe shpërdorimit kriminal;
- » Një propozim-ligj i ri për amnistinë, i cili ka për qëllim lirimin e të burgosurve të dënuar për krime më të lehta, hyri në procedurën parlamentare;
- » U botua Rregullorja që plotëson Rregulloren për vendosjen dhe klasifikimin e personave të dënuar në Institucionet Penitenciare, duke i siguruar kështu grave që vuajnë dënimet me burg të njëjtat të drejta dhe përfitime si burrat;
- » Ndryshimet në Ligjin për shërbimet mediatike audio dhe audiovizuale u miratuan në korrik, por rishikimet nuk ndryshuan ose fshinë nenin 102 të kontestuar në lidhje me ndalimin e reklamave qeveritare në mediat private;
- » Ligji për Tatimin mbi Vlerën e Shtuar u ndryshua në shtator, duke ulur kështu taksën për materialet e higjienës menstruale nga 18% në 5%, gjë që më pas do të ulte çmimin e tyre.

Lista e shkurtesave

ASH	Aleanca për Shqiptarët
ASHMAA	Agjencia e Shërbimeve Mediatike Audio dhe Audiovizuele
ACCMIS	Sistemi i automatizuar i informacionit për menaxhimin e lëndëve gjyqësore
SHGM	Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë
AGJPP	Akademia për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë
PTHP	Prokuroria Themelore Publike
ZPTHP	Zyra e Prokurorisë Themelore Publike
PHTHPNKOK	Prokuroria Themelore Publike për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit
KPMD	Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi
OSHC	Organizatata e shoqërisë civile
BDI	Bashkimi Demokratik për Integrim
KE	Komisioni Evropian
KEDNj	Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut
GJEDNj	Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut
EPI	Instituti i Politikave Evropiane
ERA	Akademia e së Drejtës Evropiane
BE	Bashkimi Evropian
IRI	Instituti Republikan Ndërkombëtar
IRL	Laboratori i Gazetarisë Hulumtuese
LASHMAA	Ligji për shërbimet mediatike audio dhe audiovizuele
LGBTI	Komunitetet lezbike, homoseksuale, biseksuale, trans dhe interseksuale
MPJ	Ministria e Punëve të Jashtme
AIM	Agjencia Informativ Mediatike
MPB	Ministria e Punëve të Brendshme
MD	Ministria e Drejtësisë
NATO	Organizata e Traktatit të Atlantikut Verior
OJQ	Organizata joqeveritare
DULA	Drejtoria për Udhëheqjen e Librave Amë
ATO	Agjencia Teknike-Operative Shkup
OSBE	Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë
RAP	Reforma e Administratës Publike
AMDP	Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale
PP	Zyra e Prokurorisë Publike
RM	Republika e Maqedonisë
RMV	Republika e Maqedonisë së Veriut
KSHPK	Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit
LSDM	Lidhja Socialdemokrate e Maqedonisë
SÇE	Sekretariati për Çështje Evropiane
SIGMA	Mbështetje për Përmirësimin e Qeverisjes dhe të Menaxhimit
TBE	Traktati për Bashkimin Evropian
SPOGJSH	Sindikata e Punëtorëve të Administratës, Organeve Gjyqësore dhe Shoqatave të Qytetarëve
SHBA	Shtetet e Bashkuara të Amerikës
VMRO-DPMNE	Organizata e brendshme revolucionare maqedonase – Partia Demokratike për Unitetin Kombëtar Maqedonas
WeBER	Fuqizuesit e Ballkanit Perëndimor për Reformimin e Administratave Publike

PËRMBAJTJA

Funksionimi i Institucioneve Demokratike	6
Zgjedhjet	7
Kuvendi	8
Qeverisja	9
Shoqëria Civile	12
Mbikëqyrja civile e sektorit të sigurisë/inteligjencës	13
Reforma e Administratës Publike	13
Kapitulli 23	15
Funksionimi i gjyqësorit	16
Dokumente strategjike	16
Organet drejtuese	16
Pavarësia dhe paanshmëria	18
Llogaridhënia	19
Profesionalizmi dhe kompetenca	20
Cilësia e drejtësisë	21
Efikasiteti	22
Lufta kundër Korrupsionit	24
Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit	24
Prokuroria Publike	26
Kudri Ligjor	27
Të drejtat themelore	29
Jurisprudenca e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut	29
Avokati i Popullit	29
Godinat e burgut dhe paraburgimit	30
Mbrojtja e të dhënave personale	31
Liria e Shprehjes	31
Grupet e cënveshme dhe parimi i mosdiskriminimi	32
Gjinia	34
LGBTI+	35
Romët	35

Funksionimi i Institucioneve Demokratike

Zgjedhjet

Në fillim të korrikut, ministrat nga Bashkimi Demokratik për Integrim (BDI) dorëzuan letra të kushtëzuara dorëheqjeje. Ata deklaruan se do të jepnin dorëheqjen nga pozitat e tyre nëse Organizata e Brendshme Revolucionare Maqedonase – Partia Demokratike për Unitetin Kombëtar Maqedonas (VMRO-DPMNE) voton për ndryshimet kushtetuese. Ky qëndrim u përforcua edhe nga Kryetari i Kuvendit, i cili poashtu dha dorëheqjen. Megjithatë, VMRO-DPMNE refuzoi të pranojë dorëheqjen e Kryetarit dhe vazhdoi të bëjë presion për zgjedhje të parakohshme pa mbështetur ndryshimet kushtetuese.¹

Kryetari i Aleancës për Shqiptarët (ASH), gjithashtu Kryetari aktual i Komunës së Gostivarit, tha se zgjedhjet e parakohshme të planifikuara për nëntor ose dhjetor të këtij viti nuk janë të këshillueshme. Njëkohësisht, ai beson se ato nuk duhet të zhvillohen në korrik të vitit të ardhshëm, gjatë afatit të rregullt. Argumenti i tij bazohet në besimin se zgjedhjet e rregullta presidenciale duhet të ndodhin në mënyrë ideale në mars ose prill. Mbajtja e zgjedhjeve parlamentare menjëherë pas tyre do të rezultonte në ngarkesa të panevojshme financiare për shtetin.²

Mes diskutimeve të gjera rreth ndryshimeve kushtetuese, janë zhvilluar bisedime të fshehta për strategjinë zgjedhore; Një skenar përfshin bashkëpunimin e mundshëm paszgjedhor midis anëtarëve aktualë të koalicionit pro-evropian dhe një partie të re qytetare për të kompensuar humbjet e mundshme të votave. Megjithatë, brenda BDI-së ka besim se veprimet e fraksionit 'Grupi i Zjarrit' nuk do të ndikojnë ndjeshëm tek ata. Nga ana tjetër, ndarje janë shfaqur brenda vetë Grupit të Zjarrit. Kreu i bllokut shqiptar, planifikon të krijojë një lëvizje të re në bashkëpunim me partitë opozitare Besa dhe Alternativa. Në të njëjtën kohë, anëtarët e tjerë preferojnë të trajtojnë çështje brenda partisë së tyre ekzistuese. Ekzistojnë gjithashtu spekulime rreth shfaqjes së emrave të reja politike, veçanërisht duke përfshirë Kryetaren e Qytetit të Shkupit dhe Kryetarin e Komunës së Kumanovës. Përbërja e koalicionit qeverisës pas zgjedhjeve mbetet e pasigurt dhe qëndrimi i ASH dërgon sinjale të përziera.³

Në shtator, një ndarje brenda partisë opozitare VMRO-DPMNE u bë e dukshme. Kryetari aktual i partisë u përfshi në një debat publik me ish-kryetarin e partisë dhe ish-kryeministrin. I pari e akuzoi këtë të fundit për bashkëpunim me qeverinë aktuale për të dobësuar partinë. Ky shkëmbim pretendimesh çoi në diskutime midis mbështetësve të tyre përkatës dhe ndikoi në popullaritetin e partisë. Megjithatë, të dyja palët mohuan çdo pretendim bashkëpunimi midis ish-kryetarit të partisë dhe qeverisë aktuale.⁴

1 'Dorëheqjet e BDI-së- taktikë apo mundësi? (Оставките на ДУИ – тактика или прилика?!)', *Vecer.Mk*, 31 korrik 2023, <https://bit.ly/4951fG5>.

2 'Taravari është kundër mbajtjes së zgjedhjeve parlamentare në afatin e rregullt në korrik, vitin e ardhshëm (Таравари е против одржување на парламентарните избори во редовниот термин – во јули, догодина)', *360 Stepeni*, 7 gusht 2023, <https://360stepeni.mk/taravari-e-protiv-odrzhuvane-na-parlamentarnite-izbori-vo-redovniot-termin-vo-juli-dogodina/>.

3 'Në mëngjes për ndryshimet kushtetuese, në pasdite për zgjedhjet (Претпладне за измените, popladne за изборите)', *Deutsche Welle*, 17 korrik 2023, <https://www.dw.com/mk/pretpladne-za-izmenite-popladne-za-izborite/a-66251626>.

4 'Ish-kryeministri i arratisur i Maqedonisë së Veriut i akuzuar për "Marrëveshje të pistë" me qeverinë ', *Balkan Insight- Rrjeti Ballkanik i Raportimit Investigativ*, 20 shtator 2023, <https://balkaninsight.com/2023/09/20/fugitive-north-macedonia-ex-pm-accused-of-dirty-deal-with-govt/>.

Kuvendi

Në korrik, dorëheqjet e kushtëzuara të ministrave të BDI-së dolën në qendër të vëmendjes. Partitë qeveritare pretenduan se ishin përmbushur të gjitha kushtet e opozitës për votimin e ndryshimeve kushtetuese. Në të kundërt, opozita pohoi se njoftimi i BDI-së ishte i pasinqertë, duke theksuar se dorëheqjet duhet të ndodhin brenda Kuvendit dhe jo përmes deklaratave nëpër media.

Fokusi kryesor kombëtar mbeti tek ndryshimet kushtetuese, me fillimin e seancës së parë plenare më 18 gusht. Pas seancës, Kryetari i Kuvendit deklaroi se ajo do të rifillonte në një datë të mëvonshme kur të ishte e pranishme shumica e kërkuar.⁵

Një raport i publikuar nga Instituti për Demokraci “Societas Civilis”—Skopje, tregoi se ekziston një nivel relativisht i ulët i cilësisë në lidhje me debatin në Kuvend në këtë mandat dhe se ka hapësirë për përmirësim të ndjeshëm.⁶ Sipas raportit, deputetët nga opozita ishin më aktivë në diskutime, duke marrë pjesë në 76% të të gjitha diskutimeve të monitoruara, ndërsa deputetët nga shumica parlamentare morën pjesë në 24%. Pjesa e grave në diskutim është në një nivel të lartë prej 43%. Mbetet në një nivel relativisht të lartë, dhe kjo është pjesëmarrja më e lartë e grave në diskutim krahasuar me mandatet e vëzhguara më parë. Ajo që është problematike është se në 49% të të gjitha diskutimeve të analizuara, pjesëmarrësit nuk kanë dhënë argumente. Në krahasim, 44% e diskutimeve të analizuara kishin argumente të dobëta; domethënë, folësit ofruan një shpjegim të qëndrimeve të tyre që është i pamjaftueshëm për t'u konsideruar një argument i plotë.

Ambasadori spanjoll paraqiti programin dhe përparësitë për punën e Presidencës Spanjolle me Këshillin e Bashkimit Evropian për periudhën korrik-dhjetor 2023 në një seancë të përbashkët të Këshillit Kombëtar për Integrimin Evropian dhe Komisionit për Çështjet Evropiane.⁷

5 ‘Xhaferi ndërpreu seancën për ndryshimin e Kushtetutës, Qeveria nuk gjeti 80 deputetë (Џафери ја прекина седницата за промена на Уставот, власта не најде 80 пратеници)’, *A1 On*, 18 gusht 2023, <https://a1on.mk/macedonia/dzhaferi-ja-prekina-sednicata-za-promena-na-ustavot-vlasta-ne-najde-80-pratenici/>.

6 Vlora Reçica, Aleksandra Jovevska Gjorgjevikj, dhe Nikolla Donev, ‘Raport monitorimi. Nr. 16/2023- Kuvendi nën thjerrëz: Raport nga monitorimi i cilësisë së debatit në Kuvend (janar-qershor 2023)’ (Instituti për Demokraci “Societas Civilis” – Skopje (IDSCS), gusht 2023), <https://idscs.org.mk/en/2023/08/15/Assembly-watch-monitoring-report-on-the-debate-quality-in-the-Assembly-january-june-2023/>.

7 ‘Spanja vazhdon angazhimin e saj për zgjerimin e BE-së (Шпанија продолжува со заложбите за проширување на ЕУ)’, *Faqja zyrtare e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 11 korrik 2023, <https://www.sobranie.mk/ns-newsarticle-spanija-prodolzuva-so-zalozbite-za-prosiruvane-na-eu.nspix>.

Qeverisja

Sipas një sondazhi të publikuar nga Instituti Ndërkombëtar Republikan (IRI),⁸ vetëm një përqind e qytetarëve i besojnë gjyqësorit dhe prokurorëve publikë. Ndërsa, vetëm gjashtë përqind e qytetarëve besojnë në barazinë para ligjeve në Maqedoni dhe 38 përqind kanë mosbesim të plotë. Varfëria, standardi i ulët dhe çmimet e larta janë në krye të listës si problemet më të rëndësishme me të cilat përballen qytetarët dhe statistikat tregojnë se pothuajse 50 përqind e të anketuarve janë pesimistë dhe presin një situatë ekonomike edhe më të keqe në dy vitet e ardhshme. Lidhur me integrimin evropian të Maqedonisë, ka një rritje në mbështetjen për anëtarësimin në BE krahasuar me sondazhin e fundit nga tetori i vitit të kaluar. 79 përqind e qytetarëve janë për hyrjen e vendit në Bashkimin Evropian, me vetëm 17 përqind kundër.

Qeveria po përgatit një strategji të re për transparencë me një plan veprimi për vitet 2023–2026.⁹ Drafti u bë nga grupi i punës i udhëhequr nga organizatat e shoqërisë civile (OSHC) dhe u prezantua në shtator.¹⁰

Hulumtimi mbi indeksin e transparencës aktive të institucioneve, i cili kryhet rregullisht nga shoqata jo-qeveritare Qendra për Komunikime Civile, tregon se në vitin 2023 si dhe në vitin 2022, qeveria ka nivelin 100 për qind, domethënë publikon të gjitha informacionet e parashikuara nga transparenca aktive.¹¹ Njëqind për qind transparencë aktive këtë vit mbahet edhe nga Ministria e Mbrojtjes. Transparenca e përgjithshme aktive e qeverisë dhe ministrive është përmirësuar me 86 përqind këtë vit. Në të njëjtën kohë, një nivel i lartë i transparencës aktive është regjistruar në një numër të madh ministrish, si Ministria e Financave, Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Ekonomisë së Ujërave, Ministria e Ekonomisë dhe Ministria e Transportit dhe Lidhjeve.¹²

Në fund të korrikut, një automjet që lidhej me Zëvendëskryeminstriin e Parë u dogj,¹³ një akt i dënuar ashpër nga qeveria.¹⁴ Incidenti ngriti pyetje në lidhje me saktësinë e deklaratës së pasurisë së Grubit, pasi ai e kishte shënuar makinën e tij si një 'Citroen Xara' me vlerë 1,000 euro dhe jo 'Audi', siç është raportuar.¹⁵ Kjo ngjarje u dënua nga figura të ndryshme politike dhe opozita bëri thirrje për një hetim të prokurorisë publike për fshehjen e mundshme të pasurisë dhe instalimin e paligjshëm të dritave të posaçme, të cilat mund të bëhen vetëm nga Ministria e Punëve të Brendshme (MPB). Si përgjigje, Prokuroria Publike në

8 Center for Insights in Survey Research, 'National Survey of North Macedonia | April – May 2023' (International Republican Institute-IRI, 10 July 2023), <https://www.iri.org/resources/national-survey-of-north-macedonia-april-may-2023/>.

9 'Njoftim nga takimi me një pjesë të grupit të punës për përgatitjen e Strategjisë së re të Transparencës me plan veprimi (2023-2026) (Известување од состанокот со дел од работната група за izgotvuвање на novata Strategija za transparentnost со Акциски план (2023-2026))', *Faqja zyrtare në Facebook e Sllavica Grkovska, Zëvendëskryeminstre në krye të Politikave të Qeverisjes së Mirë*, 6 korrik 2023, <https://bit.ly/3Mj03VQ>.

10 'Grkovska: Të dhënat u përkasin qytetarëve, funksionerët duhet të sigurojnë transparencë të plotë të institucioneve (Грковска: Податоците им припаѓаат на граѓаните, носителите на функции да обезбедат целосна transparentnost на институциите)', *Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 11 shtator 2023, <https://vlada.mk/node/34412>.

11 'Indeksi i Transparencës Aktive 2023', *Qendra për Komunikime Civile*, 10 korrik 2023, <https://bit.ly/3QgH9zM>.

12 'Qeveria me 100% Transparencë Aktive edhe në vitin 2023 (Владата со 100% активна Transparentnost и во 2023 година)', *Kanal 5*, 10 korrik 2023, <https://kanal5.com.mk/vladata-so-100-aktivna-transparentnost-i-vo-2023-godina/a590498>.

13 'Pretendohet se makina private e Artan Grubit, e cila është regjistruar me një emër tjetër, u dogj (Се тврди дека е опожарен приватниот автомобил на Artan Grubi, кој пак се води на друго име)', *Meta.Mk*, 22 korrik 2023, <https://meta.mk/se-tvrdi-deka-e-opozharen-privatniot-avtomobil-na-vicepremierot-grubi-koj-pak-se-vodi-na-drugo-ime/>.

14 'Siguria është përparësia kryesore, veproni pa vonesë për të pastruar shpejt dhe plotësisht rastin e dhunës në të cilën automjeti i përdorur nga zëvendëskryeminstri i parë Grubi u vu në zjarr (Безбедноста е врвен приоритет, постапување без одлагање за брзо и целосно расчистување на случајот на насилство во кое е запалено возилото кое го користел првиот вице-премиер Grubi)', *Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 23 korrik 2023, <https://vlada.mk/node/33991>.

15 'Rishikimi i detajuar-Artan Grubi (Детален преглед- Artan Grubi)', *Faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit*, <https://bit.ly/3FA60K0>.

Shkup kërkoi dokumentacion në lidhje me blerjen dhe pronësinë e automjetit. Grubi më vonë sqaroi se makina nuk ishte e tij dhe i kërkoi falje pronarit dhe fqinjëve të tij.¹⁶

Skandali i keqpërdorimit të ilaçeve të kancerit ka nxitur zemërim publik në Maqedoninë e Veriut, me thirrje për dorëheqje ministër ministrave.¹⁷ Polemika u shfaq pak para se Kuvendi i Maqedonisë së Veriut të miratonte ndryshime të diskutueshme në Kodin Penal, të kritikuara se cenojnë përpjekjet antikorrupsion.¹⁸ Përfaqësues nga organizatat joqeveritare (OJQ) kanë paralajmëruar se këto ndryshime mund të çojnë në skadimin e shumë çështjeve të profilit të lartë që përfshijnë ish-udhëheqës politikë dhe zyrtarë që përballen me akuza për “keqpërdorim të detyrës” dhe “ndërmarrje kriminale”.¹⁹ Partitë e opozitës dyshojnë se është në pritje një marrëveshje me ish-kryeministrin për të siguruar mbështetje për një ndryshim kushtetues, që mund të ndikojë në situatën e tij ligjore. Udhëheqësi i VMRO-DPMNE-së gjithashtu kritikoi ndryshimet e shpejta legjislative, duke sugjeruar se ato mbrojnë zyrtarët qeveritarë në largim, nga ndjekja e mundshme penale.²⁰ Përveç kësaj, reagimet e delegacionit të BE-së në vend dhe Komisionit Evropian (KE) u nxitën nga këto ndryshime për shkak të miratimit të tyre të shpejtë dhe për shkak të keqpërdorimit të flamurit evropian.²¹

Në fillim të korrikut, shqyrtimi dypalësh për Kapitullin 27-Mjedisi dhe Ndryshimet Klimatike u krye në Bruksel, një nga dy shqyrtimet më të gjata. Në shqyrtimin para KE-së, përmes 75 prezantimeve, u paraqit situata në fushat e legjislacionit horizontal, menaxhimit të mbetjeve, cilësisë së ujit, natyrës, kimikateve, ndotjes industriale dhe ndryshimeve klimatike.²² Në mes të korrikut u krye edhe shqyrtimi shpjegues për Klasterin 5 “Burimet, bujqësia dhe kohezioni”,²³ dhe në shtator u zhvilluan edhe takimet e shqyrtimit për kapitullin 15-Energjia, kapitulli 21-Rrjetet Trans-Evropiane, dhe Klasteri 6, kapitulli 30-Marrëdhëniet e Jashtme.²⁴

Gjatë gushtit 2023, zhvillimet e dukshme përfshinin publikimin nga KE të raportit të shqyrtimit për Klasterin 1²⁵ dhe prezantimin e raportit nga “Grupi i të Dymbëdhjetëve”, një panel i mbledhur nga qeveritë franceze dhe gjermane, me titull “Lundrim në det të hapur: Reformimi dhe Zgjerimi i BE-së në shekullin 21”.²⁶ Lidhur me të parën, u tregua se kuadri ligjor është kryesisht i vendosur, por zbatimi ka nevojë për

16 ‘Djegia e “Audi-së” në duart e një prokurori: Ai do të kontrollojë nëse Grubi është pronari dhe kur është blerë (Запаленото „ауди“ во рацете на обвинител: ќе проверува дали сопственик е Груби и кога е купено)’, *Mkd.Mk*, 23 korrik 2023, <https://bit.ly/3FytyyT>.

17 ‘Pretendimet për keqpërdorim të trajtimit të kancerit trondisin Maqedoninë e Veriut’, *Balkan Insight- Rrjeti Ballkanik i Gazetarisë Hulmtuese*, 4 shtator 2023, <https://balkaninsight.com/2023/09/04/cancer-treatment-misuse-allegations-rock-north-macedonia/>.

18 ‘Pretendimet për keqpërdorim të trajtimit të kancerit trondisin Maqedoninë e Veriut’.

19 ‘Qeveria ka propozuar ndryshime në Kodin Penal që zvogëlojnë dënimet me burg për zyrtarët (Владата предложи измени на Кривичниот законик со кој се намалуваат затворските казни за функционерите)’, *Zëri i Amerikës*, 6 shtator 2023, <https://mk.voanews.com/a/vladata-predlozhi-izmeni-na-krivichniot-zakonik-so-ko-%D1%98-se-namaluvaat-zatvorskite-kazni-za-funkcionerite/7256668.html>.

20 ‘Presidenti i Maqedonisë së Veriut u nxit të bllokojë ndryshimet e papritura të ligjit penal’, *Balkan Insight- Rrjeti Ballkanik i Gazetarisë Hulmtuese*, 7 shtator 2023, <https://balkaninsight.com/2023/09/07/north-macedonias-president-urged-to-block-sudden-criminal-law-changes/>.

21 ‘Komisioni Evropian është i shqetësuar për ndryshimet e Kodit Penal (Европската комисија е загрижена поради измените на Кривичниот законик)’, *Slobodnaevropa.Mk*, 12 shtator 2023, <https://www.slobodnaevropa.mk/a/32589801.html>.

22 ‘Shukova nga Brukseli: Ne jemi të gatshëm të marrim pjesën tonë të përgjegjësisë (Шукова од Брисел: Подготвени сме да го преземеме нашиот дел од одговорноста)’, *Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 3 korrik 2023, <https://vlada.mk/node/33792/>.

23 ‘Shqyrtimi shpjegues për Klasterin 5, “Burimet, bujqësia dhe kohezioni” filloi në Bruksel (Во Брисел започна објаснувачкиот скрининг за Кластер 5, “Ресурси, земјоделство и кохезија”)’, *Faqja zyrtare e Sekretariatit për Çështje Evropiane*, 17 korrik 2023, <https://www.sep.gov.mk/post/?id=13480>.

24 ‘Takimi shqyrtues për Kapitullin 15 - Energjia dhe Kapitulli 21 - Rrjetet Trans-Evropiane ka filluar në Bruksel (Во Брисел започна скрининг состанокот за Поглавје 15 – Енергетика и Поглавје 21 – Трансевропски мрежи)’, *Faqja zyrtare e Sekretariatit për Çështje Evropiane*, 14 shtator 2023, 15, <https://www.sep.gov.mk/post/?id=13525>.

25 ‘Raporti i Shqyrtimit të Maqedonisë së Veriut Klasteri 1 – Themelet (Komisioni Evropian, 20 korrik 2023)’, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-07/MK%20Cluster_1%20Draft%20screening%20report_external%20version.pdf.

26 ‘Raporti i shqyrtimit të Maqedonisë së Veriut Klasteri 1 – Themelet’.

përforsim. Nevojitet përmirësim i veçantë në fushën e gjuhës së urrejtjes, korrupsionit dhe konfiskimit të pasurive kriminale, zbatimit më aktiv dhe të azhurnuar të strategjisë për të luftuar korrupsionin dhe vullnetit më të madh politik në lidhje me reformën e administratës publike. Këshillave u jepen gjithashtu mesazhe të drejtpërdrejta që gjyqtarët dhe prokurorët publikë të respektojnë parimin e pavarësisë gjyqësore, të promovojnë transparencën dhe të parandalojnë dhe sanksionojnë format e ndërhyrjes së brendshme dhe të jashtme në sistemin e drejtësisë. Nga ana tjetër, propozimi i ekspertëve franko-gjermanë i kushton rëndësi të madhe ruajtjes së sundimit të ligjit si një parim kushtetues i paprekshëm, thelbësor për funksionimin efektiv të Bashkimit Evropian (BE) dhe si parakusht për anëtarësim. Raporti përmban disa rekomandime për të rritur kapacitetin e BE-së për të mbrojtur dhe përforcuar sundimin e ligjit. Këto rekomandime përfshijnë forcimin e masave të kushtëzimit buxhetor dhe rafinimin e nenit 7 të Traktatit për Bashkimin Evropian (TBE) përmes një procesi të rishikimit të traktatit. Zhvendosja e propozuar drejt mundësitë të votimit me shumicë të kualifikuar për vendimmarrje në një gamë të gjerë fushash të politikave brenda BE-së është e rëndësishme së njëjtë.

Qeveria vazhdoi përpjekjet e saj diplomatike për të promovuar ndryshimet kushtetuese gjatë gjithë periudhës raportuese. Përfaqësuesit qeveritarë u angazhuan në një fushatë bindëse përmes vizitave dhe daljeve në media, duke kërkuar të bindin qytetarët se ndryshimet nuk janë të dëmshme dhe nuk duhet të pengojnë rrugën e integritetit të vendit në BE.²⁷ ²⁸ Kryeministri paraqiti propozimin për ndryshime kushtetuese gjatë një seance të Komisionit për Çështje Kushtetuese në Kuvendin e Maqedonisë së Veriut. Qeveria shqyrtoi dhe miratoi propozimin më 18 korrik 2023, dhe hyri në procedurën parlamentare më 25 korrik 2023.²⁹ Kuvendi i Maqedonisë së Veriut filloi një debat dhjetë-ditor mbi propozimin e qeverisë për të ndryshuar kushtetutën, duke kërkuar mbështetjen e dy të tretave të të gjithë 120 ligjvënësve që propozim-ligji të miratohet.³⁰ Për më tepër, Kryeministri iu drejtua seancës plenare në Kuvend, ku morën pjesë 73 deputetë mbështetës, duke theksuar të ardhmen evropiane të vendit.³¹

Gjatë një interviste me Agjencinë Informativë Mediatike (MIA), Kryeministri pohoi stabilitetin e koalicionit qeveritar, edhe në dritën e zhvillimeve të fundit brenda BDI-së dhe shfaqjen e Lëvizjes Demokratike. Ai shprehu besim në stabilitetin e koalicionit dhe parashikoi se partitë pro-evropiane do të mbeten të përkushtuara ndaj ndryshimeve kushtetuese. Ai theksoi se të gjitha partitë parlamentare dhe deputetët e njohën rëndësinë e këtij momenti historik dhe nevojën për të marrë vendimin e duhur për të formësuar rrugën evropiane të vendit.³²

27 'Petrovska: Ndryshimet kushtetuese nuk shkaktojnë dëm, koha e çmuar në procesin e anëtarësimit në BE nuk duhet të humbet (Петровска: Уставните измени не нанесуваат штета, не смее да се губи драгоцено време во процесот на пристапување кон ЕУ)', *Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 17 korrik 2023, <https://vlada.mk/node/33921>.

28 'Kovačevski për AIM: Nuk do të ketë kushte të reja, është koha për vendime në interes të shtetit (Ковачевски за МИА: Нови условувања нема да има, време е за државнички одлуки)', *Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 6 gusht 2023, <https://vlada.mk/node/34087>.

29 'Kovačevski Komisionit për Çështje Kushtetuese: Ne kemi një shans unik për të vazhduar rrugën evropiane, gjuha dhe identiteti maqedonas janë të mbrojtura, para deputetëve ka vendim në interes të shtetit (Ковачевски на Комисијата за уставни прашања: Имаме неповторлива шанса за продолжување на европскиот пат, македонскиот јазик и идентитет се заштитени, пред пратениците е државничка одлука)', *Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 25 korrik 2023, <https://vlada.mk/node/34001>.

30 'Kuvendi i Maqedonisë së Veriut fillon seancën për ndryshim kushtetues', *Balkan Insight- Rrjeti Ballkanik për Gazetarinë Hulumtuese*, 18 gusht 2023, <https://balkaninsight.com/2023/08/18/north-macedonia-Assembly-starts-session-on-constitutional-change/>.

31 'Tema e ditës me Kryeministrin dhe Kryetar të LSDM-së, Dimitar Kovačevski (Тема на денот со премиерот и претседател на СДСМ, Димитар Ковачевски)', *Sitel TV*, 3 tetor 2023, <https://sitel.com.mk/tema-na-denot-so-premierot-i-pretседatel-na-sdsm-dimitar-kovačevski-0>.

32 'Kovačevski për AIM: Koalicioni është stabil, pres një debat parlamentar të frytshëm mbi një vendim jopartiak, në të mirën e shtetit (Ковачевски за МИА: Коалицијата е стабилна, очекувам плодна парламентарна debata за натpartиска, државничка одлука)', *Maktel.Mk*, 7 gusht 2023, <https://bit.ly/498APmH>.

Gjatë gjithë periudhës raportuese, Maqedonia e Veriut ishte dëshmitare e vizitave të shumta nga zyrtarë të nivelit të lartë që përfaqësonin Shtetet Anëtare të BE-së dhe SHBA-në, duke pohuar mbështetjen e tyre të fortë për fillimin e negociatave të anëtarësimit. Rëndësia e zbatimit me sukses të ndryshimeve kushtetuese ishte një temë e përsëritur gjatë këtyre vizitave. Kryeministri dhe Ministri i Punëve të Jashtme u angazhuan në takime të shumta me udhëheqës dhe homologë nga vendet anëtare të BE-së në forume të ndryshme, duke përfshirë Forumin Strategjik të Bledit, Forumin e Konektivitetit të Tiranës dhe Procesin e Berlinit.

Në bashkëpunimin rajonal, Kryeministri maqedonas u takua me Kryeministrin shqiptar për të diskutuar Procesin e Berlinit, integrimin në BE dhe forcimin e marrëdhënieve dypalëshe si anëtarë të Organizatës së Traktatit të Veri-Atlanti (NATO). Ata theksuan nevojën për angazhim të palëkundshëm për të arritur anëtarësimin në BE deri në vitin 2030.³³ Për më tepër, më 16 korrik 2023, Kryeministri dhe Kryeministri serb prezantuan një sistem të integruar elektronik të pagesës rrugore, duke mundësuar që pagesa rrugore të paguhet në kufi me një pajisje të vetme midis Maqedonisë së Veriut dhe Serbisë.³⁴

Në njëzet e dy vjetorin e Marrëveshjes së Paqes së Ohrit, Zëvendëskryeministri i Parë reflektoi mbi rëndësinë e saj, duke theksuar se si ajo shënoi një epokë të re për Maqedoninë e Veriut. Marrëveshja vendosi bazat për paqen, unitetin, barazinë dhe demokracinë e bazuar në konsensus. Pavarësisht dyshimeve dhe sfidave fillestare, mbizotëroi angazhimi për të kapërcyer paragjykimet dhe diskriminimin në favor të një të ardhmeje të përbashkët të bazuar në vlerat e identitetit të ndërsjellë.³⁵

Shoqëria Civile

Këshilli për Bashkëpunim midis Qeverisë dhe Shoqërisë Civile vazhdoi bojkotin dhe po priste përgjigje nga përfaqësuesit e Qeverisë për plotësimin e kërkesave.

Në gusht, Sekretariati për Çështje Evropiane (SÇE) filloi konsultime me OSHC-të,³⁶ duke theksuar nevojën për transparencë dhe gjithëpërfshirje. SÇE u angazhua për diskutime të vazhdueshme me OSHC-të për të zhvilluar udhërrëfyes që përfshijnë kontribute nga të gjithë aktorët shoqërorë drejt reformave politike dhe institucionale, me qëllim të përgatitjes së Maqedonisë së Veriut për anëtarësim të plotë në BE deri në vitin 2030. OSHC-të mirëpritën fillimin e konsultimeve të udhërrëfyesit. Ata shprehën gatishmërinë e tyre për t'u angazhuar në mënyrë aktive në diskutime konstruktive, duke siguruar të dhëna me shkrim që do të formësojnë ndjeshëm përmbajtjen e këtyre dokumenteve.³⁷

33 'Kovačevski-Rama: Procesi i Berlinit dhe iniciativat e tjera rajonale sigurojnë integrim më të shpejtë evropian të vendeve të rajonit (Kovačevski - Rama: Берлинскиот процес и останатите регионални иницијативи обезбедуваат побрза евроинтеграција на земјите од регионот)', *Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 6 korrik 2023, <https://vlada.mk/node/33818>.

34 'Kovačevski-Brnabić: Ballkani i Hapur jep rezultate, me një tag të përbashkët për pagesën rrugore, lehtësohet udhëtimi për qytetarët e Maqedonisë së Veriut dhe Serbisë (Kovačevski-Brnabić: Отворен Балкан дава резултати, со заеднички tag за патарини, олеснето патувањето за граѓаните на Северна Македонија и Србија)', *Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 16 korrik 2023, <https://vlada.mk/node/33912>.

35 'Mesazhi i Nënkryetarit të Parë të Qeverisë, Artan Grubi me rastin e 22 vjetorit të Marrëveshjes Kornizë të Ohrit (Пораката на првиот потпретседател на Владата, Артан Груби по повод на 22 годишнината на Охридскиот рамковен договор)', *Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 13 gusht 2023, <https://vlada.mk/node/34122>.

36 'Marić: Kontributi i sektorit civil është kyç për përparimin e suksesshëm në procesin e integritimit evropian (Мариќ: Придонесот на граѓанскиот сектор е клучен за успешен напредок во евроинтегративниот процес)', *Faqja zyrtare e Sekretariatit për Çështje Evropiane*, 24 gusht 2023, <https://www.sep.gov.mk/post/?id=13493>.

37 'Marić: Kontributi i sektorit civil është kyç për përparimin e suksesshëm në procesin e integritimit evropian (Мариќ: Придонесот на граѓанскиот сектор е клучен за успешен напредок во евроинтегративниот процес)', *Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 24 gusht 2023, <https://vlada.mk/node/34219>.

Mbikëqyrja civile e sektorit të sigurisë/inteligjencës

Agjencia Teknike-Operative Shkup (ATO) aktualisht është pa drejtor, pasi ish-drejtori përfundoi mandatin e tij pesë-vjeçar në shtator dhe nuk ka të drejtë të rizgjidhet. Ish-drejtori fillimisht caktoi një konferencë shtypi për 7 shtator, ditën kur mbaroi mandati i tij, por ajo u anulua më vonë pa shpjegim. Emërimi i drejtorit të ri kërkon një shumicë prej dy të tretave të votave në Kuvend, dhe ndërsa 21 individë kanë aplikuar për pozicionin, ende nuk është arritur një vendim.

Deputet nga partia VMRO-DPMNE, ngriti shqetësime se agjencitë nuk kanë siguruar prova të mjaftueshme për të konfirmuar nëse qytetarët po monitorohen duke përdorur të ashtuquajturin softuer malicioz. Përveç kësaj, ka pasiguri në lidhje me prodhimin e softuerit brenda Maqedonisë së Veriut që potencialisht mund të keqpërdoret për ndjekje të paligjshme të komunikimit.³⁸

Reforma e Administratës Publike

Në fillim të muajit, në Bruksel u nënshkrua Marrëveshja e Partneritetit midis Maqedonisë së Veriut dhe BE-së në programin “Evropa Digjitale (2021–2027)”. Marrëveshja u nënshkrua nga Ministri i Shoqërisë së Informacionit dhe Administratës dhe përfaqësues nga Komisioni Evropian.³⁹

Më 11 korrik, u miratua Strategjia për RAP 2023–2030 me një plan veprimi, dhe ajo u prezantua në shtator nga Ministria e Shoqërisë së Informacionit dhe Administratës në bashkëpunim me Mbështetjen për Përmirësimin e Qeverisjes dhe Menaxhimit (SIGMA) në kuadër të ngjarjes “Administrata publike moderne, efikase dhe e digjitalizuar: Vizioni 2030 - ofrimi i shërbimeve publike me cilësi më të lartë për qytetarët dhe sektorin privat”.⁴⁰ Strategjia parashikon përfshirjen e përfaqësuesve nga sektori civil në Sekretariatit e Reformës së Administratës Publike (RAP) dhe, nëse është e nevojshme, në Këshillin e RAP. Formimi i përbërjes së re të Sekretariatit është duke u zhvilluar, i cili në të vërtetë është një rekomandim nga Monitorimi i RAP i EPI-t në kuadër të Projektit Fuqizimi i Ballkanit Perëndimor për Reformimin e Administratave Publike (WeBER).⁴¹ Strategjia gjithashtu citon gjetjet nga Monitorimi i RAP i EPI-t, i cili, në fakt, përfaqëson veprim mbi një rekomandim tjetër nga monitorimi që gjetjet e OSHC-ve të referohen siç duhet në dokumentet qeveritare.⁴²

38 ‘Nikoloski: Ne nuk kemi marrë një mohim të besueshëm se qytetarët nuk po monitorohen me softuer malicioz në vend (Nikoloski: Не добивме кредибилен демант дека во земјава не се следат граѓани со малициозен софтвер)’, *Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 18 shtator 2023, <https://360stepeni.mk/nikoloski-ne-dobivme-kredibilen-demant-deka-vo-zemjava-ne-se-sledat-gragani-so-malitsiozen-sofтвер/>.

39 ‘Ministri Azir Aliu në Bruksel nënshkroi Marrëveshjen e Partneritetit në Programin «Evropa Digjitale (2021–2027)» me BE-në (Министерот Азир Алиу во Брисел го потпиша Договорот за партнерство во програмата „Дигитална Европа (2021–2027)”, *Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 2 korrik 2023, <https://vlada.mk/node/33790>.

40 ‘U prezantua Strategjia e re për reformën e administratës publike (Презентирана новата Стратегија за reforma на јавната администрација)’, *Meta.Mk*, 20 shtator 2023, <https://meta.mk/prezentirana-novata-strategija-za-reforma-na-javnata-administracija/>.

41 Julijana Karai dhe Angell Mojsovski, ‘Monitorimi kombëtar RAP 2021/2022 – Maqedonia e Veriut’ (Instituti i Politikave Evropiane- Shkup, 10 korrik 2023), <https://www.par-monitor.org/north-macedonia-par-monitor-2021-2022/>.

42 ‘Strategjia e Reformës së Administratës Publike 2023–2030 me plan veprimi 2023–2026 (Стратегија за reforma на јавната администрација 2023 – 2030 со Акциски план 2023 – 2026)’ (Ministria e Shoqërisë Informatike dhe Administratës, korrik 2023), 22, <https://www.mioa.gov.mk/mk-MK/news/strategija-za-reforma-na-javnata-administracija-2023-2030-so-akciski-plan.nspk>.

Në korrik, u mbajt një seancë dëgjimore publike për propozim-ligjin për Shërbimin e Menaxhmentit të Lartë.⁴³ Sistemi i shërbimit të menaxhmentit të lartë duhet të sigurojë arritjen e dy qëllimeve kryesore:

1. Menaxherët e lartë profesionistë, të përzgjedhur përmes një procedure të hapur dhe meritokratike (bazuar në kompetencat e tyre profesionale);
2. Vendosja e marrëdhënieve të besimit dhe përgjegjesisë midis personave të zgjedhur dhe të emëruar politikisht dhe menaxherëve të lartë.

Në të njëjtën kohë, vazhdon puna për ligjet e reja për punonjësit e sektorit publik dhe nëpunësit administrativë me mbështetjen e SIGMA, që planifikohet të miratohet në pako me ligjin.⁴⁴

Në shtator, u mbajt seanca e gjashtë e Këshillit për Koordinim dhe Monitorim të procesit të Partneritetit për Qeverisje të Hapur 2021–2023. Seanca shqyrtoi dhe diskutoi idetë dhe sfidat e marra nga grupet e punës për krijimin e një propozimi të angazhimeve për planin e ri të veprimit për Partneritetin për Qeverisje të Hapur 2024–2026.⁴⁵

Në shtator, u mbajt një diskutim publik mbi draftin e Strategjisë së Transparencës së Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut (2023–2026). Strategjia synon të lidhë dhe harmonizojë politikat tashmë të miratuara që, në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë, synojnë të përmirësojnë transparencën e institucioneve dhe të japin drejtime të reja për përmirësimin e transparencës së institucioneve.⁴⁶

Deri në fund të periudhës raportuese, Ministri i Shoqërisë Informatike dhe Administratës zhvilloi një takim pune me Zëvendëskryeministrin përgjegjës për Politikën e Qeverisjes së Mirë dhe Kryetarin e Këshillit Kombëtar për Transformimin Digjital të Shoqërisë dhe përfaqësuesit e Këshillit Kombëtar, ku diskutuan për digjitalizimin dhe Ligjin për Sigurinë Kibernetike dhe Transformimin Digjital dhe krijimin e Agjencisë Digjitale.⁴⁷

43 'Kritika e Ligjit për Shërbimin e Menaxhmentit të Lartë, ndikimi politik vështirë se mund të shmanget (Критики за Законот за висока раководна служба, тешко може да се избегне политичко влијание)', *Meta.Mk*, 21 shtator 2023, <https://meta.mk/kritiki-za-zakonot-za-visoka-rakovodna-sluzhba-teshko-mozhe-da-se-izbegne-politichko-vlijanie/>.

44 'Ligjet për punonjësit në sektorin publik dhe për zyrtarët administrativë në procedurën qeveritare do të barten me një flamur evropian (Законите за вработени во јавниот сектор и за административни службеници во владина процедура, ќе се носат со европско знаменце)', *24 Info*, 4 tetor 2023, <https://bit.ly/3FGDgzb>.

45 'U mbajt sesioni i gjashtë i Këshillit për koordinimin dhe monitorimin e procesit të Partneritetit për Qeverisje të Hapur 2021–2023 (Одржана шестата седница на Советот за координација и следење на процесот на Партнерството за отворена власт 2021–2023 година)', *Uebfaqja zyrtare e Ministrisë së Shoqërisë Informatike dhe Administratës*, 28 shtator 2023, <https://www.mioa.gov.mk/mk-MK/news/odrzana-sestata-sednica-na-sovetot-za-koordinacija-i-sledene-na-procesot-na-partnerstvoto-za-otvorena-vlast-2021-2023-godina.nspх>.

46 'Strategjia e transparencës së qeverisë- një vizion për një shtet me kulturë të transparencës dhe qeverisjes së mirë për rritjen e besimit të qytetarëve (Стратегија за транспарентност на Владата – визија за држава со култура на транспарентност и добро владеење за зголемена доверба на граѓаните)', *Civil Media*, 11 shtator 2023, <https://civilmedia.mk/strategjia-za-transparentnost-na-vladata-vizija-za-drzhava-so-kultura-na-transparentnost-i-dobro-vladeene-za-zgolemena-doverba-na-graganite/>.

47 'Aliu: Me krijimin e Agjencisë Digjitale, ne përcaktojmë vizionin për t'u bërë një shtet anëtar i BE-së (Алиу: Со создавањето на дигиталната агенција, ја определуваме визијата да станеме земја членка на ЕУ)', *AIM - Agjencia Informative Mediatike*, 19 shtator 2023, <https://shorturl.at/dfmZ9>.

Kapitulli 23

Funksionimi i gjyqësorit

Dokumente strategjike

Strategjia për Zhvillimin e Sektorit Gjyqësor 2023-2027 pret ende për t'u miratuar Shqyrtimi dhe rishikimi i tij nga institucionet përkatëse shtetërore është aktualisht në proces.

Organet drejtuese

Gjatë periudhës raportuese tremujore, u bënë përpjekje për të plotësuar pozita të lira brenda Këshillit Gjyqësor, me dy anëtarë që do të zgjidhen nga gjyqësori (një nga Gjykata Supreme dhe një nga Rrethi i Apelit të Shkupit, përfshirë gjykatat administrative). Megjithatë, ky proces u përball me mospërputhje dhe shqyrtim publik, duke minuar besueshmërinë e institucionit. Është për t'u veçuar se procesi i përzgjedhjes së kandidatëve filloi pasi një gjyqtar dhe kryetari i Gjykatës Themelore të Kavadarit ngritën kundërshtime dhe morën miratimin e shumicës.⁴⁸ Listat përfundimtare të kandidatëve përfshinin dy të nominuar nga Gjykata e Apelit e Shkupit dhe zona zgjedhore e gjykatave administrative dhe një i nominuar nga zona zgjedhore e Gjykatës Supreme.⁴⁹ Para finalizimit të listave, Këshilli Gjyqësor pezulloi procedurën, duke përmendur shqetësime mbi kompetencën profesionale dhe performancën e një kandidati në zonën zgjedhore të Gjykatës Supreme.⁵⁰ Ky pezullim ka ndodhur një ditë para përcaktimit të listës së kandidatëve, duke ngritur pyetje në lidhje me mosveprimin e mëparshëm të Këshillit Gjyqësor për këtë çështje.⁵¹ Për më tepër, vendimi për ndërprerjen e procedurës nuk u deklarua publikisht, duke lënë arsytet e pezullimit të pazbuluara për publikun.⁵²

48 Kandidatura e gjyqtarit Lazar Nanev fillimisht nuk u pranua nga Komisioni për përgatitjen e listave të kandidatëve pas shpalljes për zgjedhjen e anëtarëve të Këshillit, për shkak të dokumenteve të dorëzuara në mënyrë të pasaktë, rregullat e të cilës thuhet në vetë thirrjen, në përputhje me Ligjin për Këshillin Gjyqësor. Konkretisht, kandidati Lazar Nanev nuk dorëzoi dokumentet origjinale për vjetërsinë, si dhe certifikatën e orëve të përfunduara të trajnimit në Akademinë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë, por kopje. Së bashku me kundërshtimin që ka paraqitur, ka paraqitur edhe provat origjinale, si dhe shpjegimin dhe komunikimin me e-mail lidhur me arsytet e dorëzimit të kopjeve gjatë dorëzimit të dokumenteve. Në seancën e zhvilluar për këtë çështje, u vu re një mospërputhje e sjelljes së anëtarëve të Këshillit Gjyqësor, kur bëhet fjalë për “formalizmin” e tyre në lidhje me pranimit të kundërshtimit të plotësimin e dokumenteve të listuara në mënyrë taksative të kërkuara për kandidim për anëtar të Këshillit, pasi pak muaj më parë Këshilli Gjyqësor pranoi kandidatë që nuk kishin paraqitur dokumente origjinale. Konkretisht, disa nga anëtarët mbetën të mendimit se pavarësisht faktit se ligji përcakton se cilat dokumente duhet të paraqesë kandidati, nuk ishte e nevojshme, sepse Këshilli Gjyqësor kishte të dhëna për secilin gjyqtar në aspektin e vjetërsisë, për të cilat komisioni është në dijeni dhe të cilat janë pjesë përbërëse e dosjeve të secilit gjyqtar, kështu që nuk duhet të kërkohen. Nga ana tjetër, anëtarët e tjerë besojnë se përkundër faktit se Këshilli Gjyqësor është i njohur me të dhënat që kërkohen të dorëzohen gjatë aplikimit për një thirrje specifike, çdo kandidat është ende i detyruar ta bëjë këtë, sepse është një detyrim ligjor. ‘Këshilli Gjyqësor e pranoi aplikimin e parregullt të Nanevit, pas ndërprerjes së procedurës për shkarkimin e Georgievit dhe pa problem i vendosi dy gjyqtarët në listën për anëtarët e rinj (Судскиот совет му ја прифати неправилната апликација на Нанев, откако вчера ја запре постапката за разрешување на Георгиев и без проблем ги стави двајцата судии на листа за нови членови)’, *Sakam Da Kazam*, 5 korrik 2023, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/sudskiot-sovet-mu-ja-prifati-nepravilnata-aplikatsija-na-nanev-otkako-vchera-ja-zapre-postapkata-za-razreshuvane-na-georgiev-i-bez-problem-gi-stavi-dvajtsata-sudii-na-lista-za-novi-chlenovi/>; ‘Raport për monitorimin e punës së Këshillit Gjyqësor: janar-korrik 2023) (Извештај од следење на работата на Судскиот совет: јануари-јули 2023)’ (Instituti për të Drejtat e Njeriut- Shkup, gusht 2023), <https://bit.ly/3ZuDLpr>.

49 Pas pranimit të kundërshtimit nga gjyqtari Lazar Nanev, listat e kandidatëve u përcaktuan me shumicë votash. Kështu, për Qarkun e Apelit dhe gjykatat administrative të Shkupit, kandidatët për anëtarë të Këshillit ishin Antoineta Dimovska dhe Lazar Nanev, dhe për rrethin zgjedhor të Gjykatës Supreme, kandidat për anëtar të Këshillit ishte gjyqtari Naqe Georgiev ‘Njoftimi nga Sesioni i 448-të i Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut (Соопштение од 448-та седница на Судскиот совет на Република Северна Македонија)’, *Faqja Zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 5 korrik 2023, <https://bit.ly/469MnUI>.

50 Për kandidatin - gjyqtarin Naqe Georgiev, në media u publikua informacioni që i referohej procedurës së filluar nga Këshilli për punën e tij joprofesionale dhe neglizhente, si dhe procedurës para prokurorisë për veprime korruptive gjatë kryerjes së pozitës së gjyqtarit në gjykatën themelore të Strumicës, si dhe në Gjykatën e Apelit Shtip. ‘Njoftim nga Seanca e 447-të e Këshillit Gjyqësor të RMV - 07/04/2023 (Соопштение од 447-та седница на Судскиот совет на РСМ - 04.07.2023 година)’, *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, <https://bit.ly/3ETS6qq>.

51 ‘Reagim me rastin e zgjedhjes së dy anëtarëve të Këshillit Gjyqësor të RMV-së nga radhët e gjyqtarëve dhe zgjedhjes së prokurorëve publikë nga Këshilli i prokurorëve publikë të RMV-së (Реакција по повод избори на два члена на Судскиот совет на РСМ од редот на судиите и изборот на јавни обвинители од Советот на јавни обвинители на РСМ) (Grupi Bluprint për Reformë Gjyqësore, <https://bit.ly/3Zzv7G4>), 14.07.2023.

52 Ibid.

Zgjedhjet u zhvilluan më 13 korrik 2023, bazuar në listat e përcaktuara të kandidatëve.⁵³ Megjithatë, rezultatet e zgjedhjeve për zonën zgjedhore të Gjykatës Supreme zbuluan një dobësi sistematike në modelin e përzgjedhjes së anëtarëve të Këshillit Gjyqësor. Konkretisht, vetëm gjashtë nga gjashtëmbëdhjetë gjyqtarët e regjistruar në Drejtorinë Zgjedhore Gjyqësore për këtë gjykatë morën pjesë në zgjedhje.⁵⁴ Midis trembëdhjetë gjyqtarëve që votuan, shtatë fletëvotime të pavlefshme, duke ngritur shqetësime të vlefshme në lidhje me legjitimitetin e anëtarit të zgjedhur.⁵⁵ Abstenimi i gjyqtarëve mund të shihet si një formë e bojkotit të zgjedhjeve. Kjo çështje sistematike është e rrënjësuar në Ligjin për Këshillin Gjyqësor, i cili nuk ka dispozita për kriteret e pjesëmarrjes së detyrueshme dhe pragjet specifike të zgjedhjeve të kandidatëve.⁵⁶

Një javë pas zgjedhjes së tij, anëtari i sapoemëruar dha dorëheqjen nga Këshilli Gjyqësor për shkak të shqetësimeve të ngritura nga kolegët.⁵⁷ Sipas Ligjit për Gjykatat, një i afërm i ngushtë i një anëtari të Këshillit Gjyqësor nuk mund të shërbejë si gjyqtar, dhe djali i tij ishte ndër njëzet e pesë gjyqtarët e zgjedhur kohët e fundit në gjykata të ndryshme themelore shtetërore.⁵⁸ Më pas, u lëshua një thirrje e dytë për plotësimin e pozitës të lirë në Këshillin Gjyqësor,⁵⁹ por asnjë gjyqtar i Gjykatës Supreme nuk aplikoi.⁶⁰ Një thirrje e tretë u publikua më 13 shtator 2023.⁶¹ Në përgjigje të këtyre zhvillimeve, BE kreu një mision vlerësimi të kolegëve në korrik 2023, me fokus në funksionimin e Këshillit Gjyqësor.⁶² Gjatë vizitës së tyre, misioni u angazhua në diskutime me aktorët kryesorë,⁶³ përfshirë Institutin e Politikave Evropiane

53 'Naqe Georgiev dhe Antoineta Dimovska të zgjedhur nga radhët e gjyqtarëve si anëtarë të rinj të Këshillit Gjyqësor (Наке Георгиев и Антоанета Димовска избрани од редот на судиите за нови членови на Судскиот совет)', *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 17 korrik 2023, <https://bit.ly/45cJt0h>.

54 'Gjyqtarët e Gjykatës Supreme shkarravitën fletët e votimit dhe bojkotuan Naqe Georgiev, por me vetëm 6 vota, së bashku me atë që i dha vetes, ai u zgjodh si anëtar i ri i Këshillit Gjyqësor. Antoineta Dimovska gjithashtu u zgjodh (Врховните судии ги испочкртаа гласачките ливчиња и го бојкотираа Наке Георгиев, но тој со само 6 гласа сосе неговиот е избран за нов член на Судскиот совет. Избрана е и Антоанета Димовска)', *Sakam Da Kazam*, 13 korrik 2023, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/vrhovnite-sudii-gi-ispochkrtaa-glasachkite-livchina-i-go-bojkotiraa-nake-georgiev-no-toj-so-samo-6-glasa-sose-negoviot-e-izbran-za-nov-chlen-na-sudskiot-sovet-izbrana-e-i-antoaneta-dimovska/>.

55 Ibid.

56 'Reagim me rastin e zgjedhjes së dy anëtarëve të Këshillit Gjyqësor të RMV-së nga radhët e gjyqtarëve dhe zgjedhjes së prokurorëve publikë nga Këshilli i Prokurorëve Publikë të RMV-së (Реакција по повод избори на два члена на Судскиот совет на РСМ од редот на судиите и изборот на јавни обвинители од Советот на јавни обвинители на РСМ)',

57 'Njoftim nga Seanca e 450-të e Këshillit Gjyqësor të RMV- 25.07.2023 (Соопштение од 450-та седница на Судскиот совет на РСМ - 25.07.2023 година)', *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, <https://bit.ly/3Rz2Hdp>.

58 'Anëtari i sapozgjedhur i Këshillit Gjyqësor, Naqe Georgiev, dha dorëheqjen para se të bënte betimin në Kuvend, duke hapur rrugën që biri i tij të zgjidhet si gjyqtar (Новоизбраниот член на Судски совет, Наке Георгиев, поднесе оставка пред да даде заклетва во Собрание, му отвори пат на син му да биде избран за судија)', *Sakam Da Kazam*, 25 korrik 2023, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/novoizbraniot-chlen-na-sudskiot-sovet-nake-georgiev-podnese-ostavka-pred-da-dade-zakletva-vo-sobranie-mu-otvori-pat-na-sin-mu-da-bide-izbran-za-sudija/>.

59 'Thirrje për zgjedhjen e 1 (një) anëtari nga radhët e gjyqtarëve të Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë së Veriut (Оглас за избор на 1 (еден) член од редот на судиите од Врховниот суд на Република Северна Македонија)', *Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut* nr. 252/2023.

60 'Gjyqtarët e Gjykatës Supreme që shkarravitën fletët e votimit me emrin e kolegut të tyre Naqe Georgiev, gjithashtu bojkotuan thirrjen e përsëritur për anëtar të këtij Këshilli Gjyqësor (Врховните судии кои ги испочкртаа гласачките ливчиња со името на kolegata Наке Георгиев, го бојкотираа и повторениот оглас за член на овој Судски совет)', *Sakam Da Kazam*, 13 shtator 2023.

61 'Njoftim nga Seanca e 454-të e Këshillit Gjyqësor të RMV- 13.09.2023 dhe 14.09.2023 (Соопштение од 454-та седница на Судскиот совет на РСМ - 13.09.2023 dhe 14.09.2023 година)', *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, <https://bit.ly/3RDJwUt>.

62 'Këshilli Gjyqësor nga nesër "nën vëzhgim" të BE-së-Misioni i Vlerësimit Fillon (Судски совет од утре "под лупа" на ЕУ - почнува оценската мисија)', *Kanal 5*, 26 korrik 2023, <https://kanal5.com.mk/sudski-sovet-od-utre-pod-lupa-na-eu-pochnuva-ocenskata-misiija/a592935>.

63 'Takimi me ekipin e ekspertëve të Bashkimit Evropian për Zbatimin e Misionit të Vlerësimit të Këshillit Gjyqësor (Состанок со експертскиот тим на Европската унија за спроведување оценска мисија на Судскиот совет)', *Faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit*, 28 korrik 2023, <https://bit.ly/3ZANLgP>.

(EPI)—Shkup, si individualisht ashtu edhe si pjesë e Grupit Blueprint për Reformën në Drejtësi. Misioni i vlerësimit përfundoi punën e tij deri në fund të shtatorit 2023,⁶⁴ me raportin e ardhshëm të vendosur për të paraqitur masat dhe rekomandimet e propozuara.⁶⁵

Për më tepër, më 27 shtator 2023, Këshilli i Prokurorëve Publikë konfirmoi përfundimin e mandatit të kryetarit aktual dhe një kryetar i ri u zgjodh njëzëri.⁶⁶ Për më tepër, më 25 shtator 2023, Këshilli Gjyqësor dhe Këshilli i Prokurorëve Publikë nënshkruan një memorandum bashkëpunimi.⁶⁷ Ky memorandum synon të përshkruajë raportet e ardhshme të kandidatëve për gjyqtarë dhe prokurorë publikë gjatë regjistrimit të praktikantëve të rinj në Akademinë e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë. Ai gjithashtu përfshin avokimin e përbashkët para institucioneve shtetërore për të përmirësuar kushtet materiale dhe financiare të punës, për të rritur pavarësinë buxhetore, për të avancuar statusin e shërbimit të ekspertëve dhe për të trajtuar çështje të tjera me interes të ndërsjellë për të dy këshillat.⁶⁸

Pavarësia dhe paanshmëria

Më 27 korrik 2023, mbulimi i seancës së Këshillit Gjyqësor nga një gazetar i televizionit kombëtar, ku morën pjesë anëtarët e misionit të vlerësimit të kolegëve të BE-së, u pengua nga anëtarët e sigurisë së MPB-së në vendin e seancës.⁶⁹ Raportimi i drejtpërdrejtë i gazetarit ka ndodhur jashtë ambienteve të seancës pas regjistrimit dhe identifikimit paraprak.⁷⁰ Organizatat gazetareske dhe profesionistët e medias e kanë theksuar vazhdimisht këtë çështje në bashkëveprimet e tyre me ministrinë përkatëse, pavarësisht një memorandum bashkëpunimi i nënshkruar më parë që synon të parandalojë zyrtarët e MPB-së të pengojnë punën e tyre.⁷¹

Për të mbështetur parimet e sigurisë dhe transparencës ligjore dhe për të siguruar zbatimin e qëndrueshëm të dispozitave ligjore, duke lehtësuar kështu funksionimin e mediave, Gjykata Supreme vendosi një qëndrim parimor mbi akreditimin dhe lejet e medias për incizimin dhe fotografimin më 14 korrik 2023.⁷² Ky qëndrim parimor u zhvillua përmes bashkëpunimit dhe komunikimit midis Gjykatës Supreme dhe Këshillit Gjyqësor-Mediatik, duke trajtuar praktika të ndryshme gjyqësore që pengojnë punën e medias dhe duke u përafuar me angazhimet e Këshillit Gjyqësor të Hapur.⁷³

64 'Misioni i vlerësimit i BE-së për Këshillin Gjyqësor ka përfunduar, priten masa (Оценската мисија на ЕУ за Судскиот совет заврши, се очекуваат мерки), *360 Stepeni*, 23 shtator 2023, <https://360stepeni.mk/otsenskata-misija-na-eu-za-sudskiot-sovet-zavrshi-se-ochekuvaat-merki/>.

65 'Raporti i Misionit të Vlerësimit të BE-së do të rishikohet në mënyrë transparente para mediave, njoftoi Kryetari i Këshillit Gjyqësor (Извештајот на оценската мисија на ЕУ ќе биде разгледуван транспарентно пред медиумите, најави претседателот на Судскиот совет)', *360 Stepeni*, 25 shtator 2023, <https://360stepeni.mk/izveshtajot-na-otsenskata-misija-na-eu-ke-bide-razgleduvan-transparentno-kuq-mediumite-najavi-pretседателот-na-sudskiot-sovet/>.

66 'Njoftim (Соопштение)', *Faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 27 shtator 2023, <https://bit.ly/3t2Q3Jh>.

67 'Memorandum-një fillim i ri bashkëpunimi midis Këshillit Gjyqësor dhe Këshillit të Prokurorëve Publikë (Меморандум- нов почеток на соработка на Судски совет и Совет на јавни обвинители)', *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 27 shtator 2023, <https://bit.ly/3PysYWB>.

68 Ibid.

69 'Ekipi i TV Telma u pengua të kryejë punën e tyre kur raportin nga Këshilli Gjyqësor (Екипата на ТВ Телма попречена во извршување на својата работа при известување од Судски совет)', *TV Telma*, 27 korrik 2023, <https://telma.com.mk/2023/07/27/ekipata-na-tv-telma-poprecheno-vo-izvrshuvanje-na-svojata-rabota-pri-izvestuvanje-od-sudski-sovet/>.

70 Ibid.

71 'U nënshkrua Memorandum bashkëpunimi me Shoqatën e Gazetarëve të Maqedonisë (Потпишан меморандум за соработка со Здружението на новинари на Македонија)', *Faqja zyrtare e Ministrisë së Punëve të Brendshme*, 29 dhjetor 2017, <https://mvr.gov.mk/vest/5640>.

72 'Gjykata Supreme krijoi një qëndrim parimor për akreditimin e mediave (Врховниот суд утврди Начелен став за акредитациите на медиумите)', *Faqja zyrtare e Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 14 korrik 2023, <https://bit.ly/3rY1C4n>.

73 Ibid.

Llogaridhënia

Punonjësit e Gjykatës Administrative në Shkup kanë paraqitur padi penale kundër kryetarit të gjykatës. Ata dyshojnë për raste të shpërndarjes manuale të rasteve përmes sistemit të automatizuar të informacionit për menaxhimin e çështjeve gjyqësore (ACCMIS), neglizhencës së qëllimshme të mbi 190 çështjeve kryesisht financiare nga viti 2021 deri në vitin 2023 që përfshijnë Administratën Doganore dhe Administratën e të Ardhurave Publike, si dhe punësimin e të afërmve të ngushtë.⁷⁴ Kallëzimi penal i është përcjellë Kryeministrit, Zëvendëskryeministrit përgjegjës për Politikën e Qeverisjes së Mirë, Policisë Financiare dhe Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KSHPK).⁷⁵ Kryetari i akuzuar i gjykatës i ka mohuar pretendimet, duke i konsideruar ato të njëanshme.⁷⁶ Deri më sot, vetëm Policia Financiare ka filluar një çështje për hetimin e pretendimeve, pa ndonjë afat të caktuar për veprime të mëtejshme.⁷⁷

Përveç kësaj, akuzat dhe zhvendosja e përgjegjësisë për përgjigjen e vonuar ndaj abuzimeve të identifikuar të ACCMIS ndodhën midis Ministrit të Drejtësisë dhe Këshillit Gjyqësor në lidhje me nënkryetarin e Gjykatës Themelore të Kumanovës. Ministri i Drejtësisë vuri në dukje se kanë kaluar pesë muaj që kur Këshilli vizitoi gjykatën, dhe u paraqit një kërkesë urgjente në Këshillin Gjyqësor, por ende nuk është marrë asnjë masë.⁷⁸ Në përgjigje, Këshilli Gjyqësor sqaroi se ACCMIS bie nën juridiksionin e ministrisë, e cila kryen auditime rutinë dhe të veçanta të gjykatave. Nëse konstatohen devijime ose parregullsi, ministria mund të përgatisë raporte për të filluar procedurat e duhura.⁷⁹

Për më tepër, Gjykata Themelore e Kumanovës ishte temë diskutimi midis këtyre institucioneve për shkak të kandidaturës së një gjyqtari për kryetar gjykate. Gjyqtarit i është dhënë mundësia e rimarrjes së testeve psikologjike të personalitetit dhe integritetit, në kundërshtim me ligjin. Ministri i Drejtësisë i kërkoi Këshillit Gjyqësor të veprojë në përputhje me kompetencat ligjore sipas mendimit të Institutit për Hulumtime Sociologjike dhe Politiko-Ligjore.⁸⁰ Megjithatë, Këshilli Gjyqësor u distanca nga përgjegjësia, duke pohuar se ka të drejtë vetëm të njoftohet për rezultatin e procedurës.⁸¹

74 'Ankesa Penale kundër Kryetarit të Gjykatës Administrative, Burim Sejđini (Кривична пријава против шефот на Управниот суд, Бурим Сејђини)', *Alsats M*, 9 korrik 2023, <https://alsat.mk/mk/krivichna-prijava-protiv-shefot-na-upravniot-sud-burim-sejdini/>.

75 Ibid.

76 'Kryetari i Gjykatës Administrative mohon se ka parashkruar lëndë (Претседателот на Управниот суд негира дека застарувал предмети)', *Alsats M*, 10 korrik 2023, <https://fokus.mk/pretsedatlot-na-upravniot-sud-negira-deka-zastaruval-predmeti/>.

77 'Policia Financiare po kontrollon gjithashtu kreun e Gjykatës Administrative, Burim Sejđini (И Финансиската полиција го проверува шефот на Управниот суд, Бурим Сејђини)', *Alsats M*, 11 korrik 2023, <https://alsat.mk/mk/i-finansiskata-politsija-go-proveruva-shefot-na-upravniot-sud-burim-sejdini/>.

78 'Këshilli Gjyqësor është zvarritur për 5 muaj dhe nuk po merr masa për vendosjen e përgjegjësisë dhe sanksionit për ushtruesin e detyrës së kryetarit të Gjykatës Themelore të Kumanovës për keqpërdorimet e përcaktuara të sistemit ACCMIS', *Faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë*, 11 korrik 2023, <https://www.pravda.gov.mk/vest/6569>.

79 'НЈОФТИМ (СООПШТЕНИЕ)', *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 12 korrik 2023, <https://bit.ly/3Q1cvKy>.

80 'Nuk duhet të krijohet një praktikë e paligjshme, ku një gjyqtar që nuk ka kaluar një test psikologjik, të personalitetit dhe integritetit, mund ta rimarrë atë', *Faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë*, 30 gusht 2023, <https://www.pravda.gov.mk/vest/6584>.

81 Këshilli informoi publikun se më 13 korrik 2023, mori një letër nga Instituti për Hulumtime Sociologjike dhe Politiko-Ligjore, e cila i informoi ata se më 4 korrik 2023, kandidati i përmendur nuk ishte në gjendje të përfundonte testin e personalitetit psikologjik dhe një test integriteti në mënyrë të pavarur. Për këto arsye, ekspertët nga Instituti rekomanduan që kandidati të përfundojë përsëri testin plotësisht në mënyrë të pavarur për një kohëzgjatje prej dy orësh më 14 korrik 2023. Këshilli Gjyqësor, duke shqyrtuar këtë shkresë në një seancë, vlerësoi se është e nevojshme që Instituti të paraqesë një raport mbi rezultatin e procedurës së përgjithshme pas testit të kryer të personalitetit psikologjik dhe testit të integritetit në Këshill për të cilin është njoftuar me shkresë më 13 korrik 2023. 'Reagimi i Këshillit Gjyqësor ndaj Deklaratës së Ministrit Lloga për Gjyqtarin Manev (Реакција на Судскиот совет на изјавата на Министерот Лога за судијата Манев)', *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 30 gusht 2023, <https://bit.ly/3S-0Flxi>.

Profesionalizmi dhe kompetenca

Gjatë këtij tremujori, të tridhjetë kandidatët nga gjenerata e shtatë e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë (AGJPP) u zgjodhën me sukses si gjyqtarë.⁸² Më 25 korrik 2023, njëzet e katër gjyqtarë u zgjodhën në disa gjykata, duke përfshirë Gjykatën Themelore të Manastirit, Gjykatën Themelore të SVeti Nikoles, Gjykatën Themelore të Strumicës, Gjykatën Themelore të Tetovës, Gjykatën Themelore Civile të Shkupit, Gjykatën Themelore Penale të Shkupit dhe Gjykatën Themelore të Strumicës. Procesi i përzgjedhjes⁸³ u bazua në thirrjet e publikuara më 6 prill 2023,⁸⁴ dhe 30 maj, 2023.⁸⁵ Gjashtë gjyqtarët e mbetur u zgjodhën më 26 shtator 2023,⁸⁶ pas thirrjes së publikuar më 8 gusht 2023.⁸⁷ Në të ardhmen e afërt, pritet të zgjidhen katër kandidatë për prokurorë publikë nga e njëjta gjeneratë e kandidatëve të AGJPP-së, me dy në Prokurorinë Themelore Publike Gostivar dhe nga një në Prokurorinë Themelore Publike Shkup dhe Strugë.⁸⁸

Më 12 korrik 2023, u zgjodhën dy prokurorë publikë në Prokurorinë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut, dy në Prokurorinë e Lartë Publike Shkup, tre në Prokurorinë Themelore Publike për Ndjekjen e Krimin të Organizuar dhe Korrupsionit (PTHPNKOK), një në secilën nga Prokuroritë Themelore Publike në Gostivar dhe Kavadar, dhe pesë prokurorë publikë në Prokurorinë Themelore Publike Shkup.⁸⁹ Megjithatë, vlen të theksohet se anëtarët e Këshillit për Prokurorët Publikë nuk dhanë shpjegime individuale për votat e tyre, veçanërisht kur ishin në shqyrtim kandidatë të shumtë. Për më tepër, disa anëtarë të këshillit abstenuan nga votimi për disa kandidatë të propozuar pa dhënë shpjegime. Kjo mungesë qartësie lë hapësirë për interpretime arbitrare të veprimeve të tyre, veçanërisht duke pasur parasysh se mënyra e votimit nuk është e rregulluar në Rregulloren e punës së Këshillit të Prokurorëve Publikë.⁹⁰ Arsyetimi për vendimet e votimit është thelbësor, veçanërisht kur kandidatët e pazgjedhur nuk kanë të drejtën e kundërshtimit, siç përcaktohet në procedurën për zgjedhjen e Këshillit të Prokurorëve Publikë dhe anëtarëve të PTHPNKOK.⁹¹ Për më tepër, jo të gjitha listat e kandidatëve u vunë në dispozicion në faqen e internetit të

82 'Publikimi i listës së renditjes me rezultatet përfundimtare të provimit përfundimtar në Akademinë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë për gjeneratën e shtatë të dëgjuesve të trajnimit fillestar dhe lista përfundimtare e renditjes së kandidatëve për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë (Објавување на ранг листата со конечни резултати од полагањето на завршниот испит во Академијата за судии и јавни обвинители за седмата генерација слушателни на почетна обука и Конечната ранг листа на кандидати за судии и јавни обвинители)', *Faqja Zyrtare e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë "Pavell Shatev"*, . 20, shkurt, 2023. <https://bit.ly/3KhfOul>.

83 'Njoftim nga Seanca e 450-të e Këshillit Gjyqësor të RMV- 25.07.2023 (Соопштение од 450-та седница на Судскиот совет на РСМ - 25.07.2023 година)', *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, <https://bit.ly/3FgKmKV>.

84 Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 73/2023.

85 Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 112/2023.

86 'Njoftim nga Seanca e 455-të e Këshillit Gjyqësor të RMV- 26.09.2023 (Соопштение од 455-та седница на Судскиот совет на РСМ - 26.09.2023 година)', *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, <https://bit.ly/3PWNRfz>.

87 Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 168/2023.

88 Kontribuoi në këtë raport tremujor nga Koalicioni "Të gjithë për gjykime të drejta".

89 'Vendimi për zgjedhjen e dy prokurorëve publikë në Prokurorinë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut, dy prokurorë publikë në Prokurorinë e Lartë Publike Shkup, tre prokurorë publikë në Prokurorinë Themelore Publike për Krim të Organizuar dhe Korrupsion- Shkup, një prokuror publik themelor në Prokurorinë Themelore Publike Gostivar, një prokuror publik në Prokurorinë Themelore Publike Kavadarci, pesë prokurorë publikë në Prokurorinë Themelore Publike Shkup (Одлука за избор на два јавни обвинители во Јавното обвинителство на Република Северна Македонија, два јавни обвинители во Вишото јавно обвинителство Скопје, три јавни обвинители во Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција- Скопје, основен Јавен обвинител на Основното јавно обвинителство Гостивар, еден јавен обвинител во Основното јавно обвинителство Кавадарци, пет јавни обвинители во Основното јавно обвинителство Скопје)' (Këshilli i Prokurorëve Publikë i Republikës të Maqedonisë së Veriut, 12 korrik 2023), <https://bit.ly/3t4t7cD>.

90 'Reagim me rastin e zgjedhjes së dy anëtarëve të Këshillit Gjyqësor të RMV-së nga radhët e gjyqtarëve dhe zgjedhjes së prokurorëve publikë nga Këshilli i Prokurorëve Publikë të RMV-së (Реакција по повод избори на два члена на Судскиот совет на РСМ од редот на судиите и изборот на јавни обвинители од Советот на јавни обвинители на РСМ'.

91 Ibid.

Këshillit, gjë që ka implikime për transparencën. Megjithatë, vlen të theksohet se të gjithë anëtarët e këshillit votuan në favor të të gjithë kandidatëve, edhe se disa kandidatë kishin marrë tashmë votat e nevojshme për t'u zgjedhur.⁹²

Cilësia e drejtësisë

Pas miratimit të Ligjit të ri për Akademinë e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publik,⁹³ Akademia prezantoi Statutin e ri në gusht 2023.⁹⁴ Më pas, në shtator 2023, u krijua rregullorja e re për provimin pranues, duke hapur rrugën për fazat e mëvonshme të provimit pranues për kandidatët e gjeneratës së nëntë në trajnimin fillestar.⁹⁵

Megjithatë, për shkak të vonesave në zbatimin e procedurave të rishikuara të provimit pranues në përputhje me Ligjin e ri për Akademinë për Gjyqtarët dhe Prokurorët Publikë, testi psikologjik për kandidatët e gjeneratës së nëntë u riplanifikua dy herë në shtator 2023.⁹⁶ Fillimisht u planifikua për datat 5 dhe 6 shtator 2023,⁹⁷ datat u zhvendosën në datat 23 dhe 24 shtator 2023.⁹⁸ Pas riplanifikimit të dytë, testi psikologjik tani pritet të ndodhë në tetor 2023.⁹⁹

Në shtator 2023, drejtori i AGJPP-së mori një rol të ri si anëtar i Bordit të Administratorëve të Akademisë së të Drejtës Evropiane (ERA). Ky institucion luan një rol vendimtar në avancimin e trajnimit profesional gjyqësor, veçanërisht në kontekstin e çështjeve të lidhura me BE-në. Fokusi i saj i ardhshëm do të përqendrohet në rritjen dhe promovimin e arsimit gjyqësor në vendet e Ballkanit Perëndimor.¹⁰⁰

92 Ibid.

93 'Ligji për Akademinë e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë (Закон за Академија за судии и јавни обвинители)', Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 129/2023.

94 'Statuti i Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë (Статут на Академијата за судии и јавни Обвинители)', Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 172/2023.

95 'Njoftim për miratimin e rregullores së re për marrjen e provimit pranues në Akademinë për gjyqtarë dhe prokurorë publikë (Известување за усвојување на нов Правилник за полагање на приемен испит во Академијата за судии и јавни обвинители)', *Faqja zyrtare e Akademisë për gjyqtarë dhe prokurorë publikë "Pavell Shatev"*, 19 shtator 2023, <https://bit.ly/45suJKQ>.

96 'Njoftimi për shtyrjen e marrjes së testit psikologjik (Известување за одложување на полагањето на психолошкиот тест)', *Faqja zyrtare e Akademisë për Gjyqtarët dhe Prokurorët Publikë "Pavell Shatev"*, 22 shtator 2023, <https://bit.ly/46OWHSb>.

97 'Dinamika kohore për kryerjen e provimit pranues për pranimin e 130 kandidatëve në trajnimin fillestar për gjeneratën IX të pjesmarësve në trajnimin fillestar (Временска динамика за спроведување на приемниот испит за прием на 130 слушатели во почетна обука за IX генерација слушатели на почетна обука)' (Akademia për gjyqtarët dhe prokurorët publikë 'Pavell Shatev', korrik 2023), <https://bit.ly/3Q0SC6q>.

98 'Njoftimi për shtyrjen e marrjes së testit psikologjik (Известување за одложување на полагањето на психолошкиот тест)'.

99 Ibid.

100 'Drejtoresha e Akademisë është anëtar i ri i Bordit të Administratorëve të Akademisë së të Drejtës Evropiane (ERA) (Директорката на Академијата е нов член на Консултативното тело (Board of Trustees) на Академијата за европско право (EPA))', *Uebfaqja zyrtare e Akademisë për gjyqtarë dhe prokurorë publikë "Pavell Shatev"*, 19 shtator 2023, <https://bit.ly/48Y0Bd6>.

Efikasiteti

Më 6 korrik 2022, u shpall publikisht vendimi i shkallës së parë në çështjen “Softveri”, duke rezultuar në vendime fajtoresh për të pandehurit, me dënime me burg që varionin nga tre vjet deri në tetë vjet. Një i pandehur u lirua nga një prej akuzave.¹⁰¹

Më pas, më 19 korrik 2023, Këshilli i Prokurorëve Publikë vendosi të riorganizojë numrin e prokurorëve publikë në dymbëdhjetë zyra të prokurorisë publike,¹⁰² duke rritur numrin e punonjësve në disa zyra themelore të prokurorisë publike.¹⁰³

Mosmarrëveshjet dhe refuzimi i një kërkesë për rialokimin e fondeve nga Këshilli i Buxhetit Gjyqësor¹⁰⁴ çoi në një grevë të përgjithshme të shërbimeve gjyqësore¹⁰⁵ dhe prokurorisë publike¹⁰⁶ më 28 shtator 2023. Greva, e udhëhequr kryesisht nga Sindikata e Punëtorëve të Administratës, Organeve Gjyqësore dhe Shoqatave të Qytetarëve të Maqedonisë (SPOGJSH), nxitet nga kërkesat për një rritje të pagave prej 78% dhe rivendosjen e shtesave të pagave prej 35%.¹⁰⁷

Pas një raporti të Këshillit Gjyqësor që tregon se shkarkimi i prokurorëve publikë kontribuon në procedurat e zgjatura gjyqësore,¹⁰⁸ Prokurori Publik i Republikës së Maqedonisë së Veriut kërkoi një raport të detajuar mbi shtyrjet e seancave dhe justifikimet për mungesat e prokurorëve.¹⁰⁹ Prokurori Publik gjithashtu paralajmëroi për procedime të mundshme disiplinore kundër prokurorëve me mungesa të përsëritura të pajustificuara.¹¹⁰

101 ‘Verdikti për “Softveri”’: Tetë vjet burg për Rashkovskin (Пресуда за „Софтвери“: Осум години затвор за Рашковски), *360 Stepeni*, 6 korrik 2022, <https://360stepeni.mk/presuda-za-softveri-osum-godini-zatvor-za-rashkovski/>.

102 ‘Njoftim për seancën e 83-të të Këshillit të Prokurorëve Publikë më 19 korrik 2023 (Соопштение за 83 седница на Советот на јавни обвинители на 19 јули 2023)’, *Faqja zyrtare e Këshillit të Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, <https://bit.ly/3M3BPhY>.

103 Për 2 në prokuroritë themelore publike në Shtip, Manastir, Gostivar, Tetovë dhe Kërçovë dhe për 1 në prokuroritë themelore publike në Strumicë, Gjevgjeli, Prilep, Ohër, Strugë, Kavadar dhe Radovish. Kontribuoi në këtë raport tremujor nga Koalicioni “Të gjithë për gjykime të drejta”.

104 Në seancën e mbajtur më 7 korrik 2023, Këshilli i Buxhetit Gjyqësor mori vendim për sigurimin e fondeve për pagesën e shtesave të pagave për muajin qershor 2023 në sasinë prej 15% për zyrtarët e gjykatës, punonjësit e Këshillit Gjyqësor dhe Akademisë së Gjyqtarëve dhe Prokurorëve Publikë. Megjithatë, Ministria e Financave raportoi se nuk ka hapësirë fiskale për pagesën e shtesave të pagave për muajin qershor, me shpjegimin se sipas rregulloreve të operacioneve buxhetore, nuk duhet të ndërmerren detyrime mbi kufirin e fondeve të miratuara nga buxheti. ‘Njoftim nga Ministria e Financave (Известување од Министерство за финансии), 11 korrik 2023, <https://bit.ly/48RsOCs>.

105 ‘Shërbimi gjyqësor, përsëri në rrugë (Судската служба, повторно на улица)’, *Faqja zyrtare e Sindikatës së Punëtorëve të Administratës, Organeve Gjyqësore dhe Shoqatave të Qytetarëve të Maqedonisë (SPOGJSH)*, 29 shtator 2023, <https://www.upoz.org.mk/mk/novosti/368-sudskata-sluzba-povtorno-na-ulica>.

106 ‘Ka filluar greva në prokuroritë publike (Започнат штрајк во Јавните обвинителства)’, *Faqja zyrtare e Sindikatës së Punëtorëve të Administratës, Organeve Gjyqësore dhe Shoqatave të Qytetarëve të Maqedonisë (SPOGJSH)*, 29 shtator 2023, <https://www.upoz.org.mk/mk/novosti/367-zapocnat-strajk-vo-javnite-obvinitelstva>.

107 ‘Ose paga më të larta ose grevë- punonjësit e prokurorisë dhe gjykatave me ultimatum (Или повисоки плати или штрајк – вработените во Обвинителствата и судовите со ултиматум)’, *Telma TV*, 19 shtator 2023, <https://telma.com.mk/2023/09/19/ili-povisoki-plati-ili-shtrajk-vrabotenite-vo-obvinitelstvata-i-sudovite-so-ultimatum/>.

108 Me kërkesë të prokurorit publik në shtator 2023, raste të tilla si “Target-Tvrđina” dhe “Trezor” u shtynë. Ivana Petkovska, ‘Dokument për monitorimin: Procedurat gjyqësore aktuale të profilin të lartë (Мониторинг бриф: Актуелни високо-профилirани судски постапки) (Koalicioni ‘Të gjithë për gjykime të drejta’, shtator 2023), https://drive.google.com/file/d/1IHb3lgJOVkhWwARAhfVUr2n95CJ2d7Mp/view?fbclid=IwAR31YclWkZfS9Ndm3HAJF_ekrSOMJKuokD24EAzm2BAb3a0NyZl1y1_v00.

109 ‘Prokurori Publik i RMV-së i dërgoi kërkesë me shkrim Këshillit Gjyqësor (Јавниот обвинител на РСМ испрати писмено барање до Судскиот совет)’, *Faqja zyrtare e Prokurorisë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 1 shtator 2023, <https://jorm.gov.mk/javniot-obvinitel-na-rsm-isprati-pismeno-barane-do-sudskiot-sovet/>.

110 Ibid.

Më 12 korrik 2023, Ministri i Drejtësisë i paraqiti Gjykatës Kushtetuese njëzet nisma për vlerësimin e kushtetutshmërisë së rregulloreve të publikuara pa respektuar afatin kushtetues shtatëditor.¹¹¹ Megjithatë, më 27 shtator 2023, Gjykata Kushtetuese anuloi një udhëzim¹¹² të miratuar nga Ministria për shkak të mosrespektimit të afatit kushtetues për publikimin e tij.¹¹³ Ministri i Drejtësisë po shqyrton ripublikimin e udhëzimit pavarësisht vendimit të gjykatës,¹¹⁴ veçanërisht në lidhje me segmentin “kombësia” në certifikata, e cila është përballur me kundërshtime nga ekspertët¹¹⁵ dhe disa palë të interesuara¹¹⁶ për ndërhyrje në të dhëna të ndjeshme të mbrojtura.

---

111 ‘Iniciativat e paraqitura nga Lloga në Gjykatën Kushtetuese për rregulloret për të cilat nuk është respektuar afati kushtetues për publikim në Gazetën Zyrtare’, *Faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë*, 12 korrik 2023, <https://www.pravda.gov.mk/vest/6572>.

112 ‘Udhëzimi për ndryshimin dhe plotësimin e udhëzimeve për mënyrën e mbajtjes, mbrojtjes dhe ruajtjes së librave dhe dosjeve të regjistrit, lëshimin e ekstrakteve, certifikatave, transkripteve dhe kopjeve në bazë të librave të regjistrit, kryerjen e procedurave dhe përpilimin e një regjistri për një fëmijë të gjetur, restaurimin e regjistrave të shkatërruar, të dëmtuar ose të humbur, si dhe për format e regjistrave, regjistrin e librave amë, ekstrakteve dhe certifikatave të lëshuara në bazë të regjistrave (Upatstvo за изменување и дополнување на упатството за начинот на водење, заштита и чување на матичните книги и списи, издавање на изводи, уверенија, преписи и kopii врз основа на матичните книги, водење постапка и составување на записник за најдено дете, обновување на уништени, oштeteni или исчезnати матични книги, како и за обрасците на матичните книги, регистарот на матичните книги, изводите и уверенијата што се издаваат врз основа на матичните книги)’, Official Gazette of the Republic of North Macedonia No. 125/2023).

113 ‘Vendimi U. nr. 89/2023 (ОдлукаУ.бр .89/2023)’, *Faqja zyrtare e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 27 shtator 2023, <https://ustavensud.mk/?p=24803>.

114 ‘Lloga njoftoi se do të ribotoj Udhëzimin për mbajtjen e regjistrave civilë (Лoга најави дека повторно ќе го донесе Упатството за водење на матични книги)’, *AIM - Agjencia Informative Mediatike*, 28 shtator 2023, <https://bit.ly/3Qmvm4f>.

115 ‘LAJME TË MIRA NGA GJYKATA KUSHTETUESE (ДОБРА ВЕСТ ОД УСТАВНИОТ СУД)’, *Profili zyrtar në Facebook i Renata Deskovska*, 4 korrik 2023, <https://bit.ly/45lro5U>.

116 ‘Nesër, Gjykata Kushtetuese do të diskutojë Nismën e Levicës për Ligjin për Gjendjen Civile për futjen e kombësisë në Regjistrat Civilë (Уставен суд утре ќе расправа по иницијативата на Левица за Законот за матична евиденција за внесување на националност во матичните книги)’, *Fokus*, 18 korrik 2023, <https://fokus.mk/ustaven-sud-utre-ke-rasprava-za-initsijativata-na-levitsa-za-zakonot-za-matichna-evidentsija-za-vnesuvane-na-nacionalnost-vo-matichnite-knigi/>.

Lufta kundër Korrupsionit

Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit

Në fillim të korrikut, një firmë e shquar austriake e investimeve njoftoi publikisht për shitjen e 90% të aksioneve të saj në “Soravia Invest” dhe “Soravia Management” kompanive shqiptare dhe maqedonase.¹¹⁷ Shqetësimet për shitje të mundshme të ndikimit u ngritën për shkak se pronari i kompanisë maqedonase ishte nipi i liderit të partisë politike Bashkimi Demokratik për Integrim (BDI).¹¹⁸ Ndërsa Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KSHPK) deklaroi se nuk është kompetente për të hetuar çështjen e pronësisë, deklaroi se do të shqyrtojë pretendimet e ndikimit në lidhje me transferimet e fondeve shtetërore përmes Fondit për Inovacionin dhe Zhvillimin Teknologjik në Ilogarinë e kompanisë.¹¹⁹

Si përgjigje, Prokuroria Themelore Publike për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit (PTH-PNKOK) njoftoi për synimin e saj për të hetuar rastin në bashkëpunim me institucionet përgjegjëse për mbikëqyrjen e rrjedhës së fondeve.¹²⁰

Deri në fund të gushtit, u shfaqën dyshime në lidhje me një proces prokurimi publik. Kompania e përzgjedhur për përshtatjen e një salle me qira për një konferencë ministrore të OSBE-së në dhjetor kishte lidhje të ngushta politike me BDI-në, anëtar i së cilës mbante postin e ministrit të punëve të jashtme.¹²¹ Ministria e Punëve të Jashtme (MPJ) doli në mbrojtje të aj, duke përmendur çmimet konkurruese të kompanisë.¹²² Për të trajtuar shqetësimet e ndikimit politik, KSHPK-ja filloi një hetim,¹²³ dhe MPJ-ja siguroi dokumentacionin e prokurimit në KSHPK dhe PTHPNKOK.¹²⁴

117 ‘Pronarët austriakë të “Soravia” njoftuan se po shesin 90 për qind të aksioneve të kompanisë shqiptare “Pe-Vla-Ku” dhe asaj vendase “Tor Industries Tor”. (Австриските сопственици на „Соравиа“ објавија дека продаваат 90 отсто од акциите на албанската „Певла-ку“ и домашната „Тор индустрис“, *360 Stepeni*, 22 qershor 2023, <https://360stepeni.mk/avstriskite-sopstvenitsi-na-soravia-objavija-deka-prodavaat-90-otsto-od-aktsiite-na-albanskata-pe-vla-ku-i-domashnata-tor-industris/>).

118 ‘Nipi i Ali Ahmetit është pronar i njëres prej kompanive që blen Qendrën e Biznesit “Soravia”. (Внук на Али Ахмети е сопственик на една од компаниите која го купува Бизни-центарот „Соравиа“), *360 Stepeni*, 22 qershor 2023, <https://360stepeni.mk/vnuk-na-ali-ahmeti-e-sopstvenik-na-edna-od-kompaniite-koja-go-kupuva-biznis-tsentrarot-soravia/>.

119 ‘KSHPK do t’i vendosë çrnpapa nipërit e Ahmetit (Антикорупциска ќе ги стави “на тапет” внуците на Ахмети), *360 Stepeni*, 3 korrik 2023, <https://360stepeni.mk/antikoruptionska-ke-gi-stavi-na-tapet-vnucite-na-ahmeti/>.

120 ‘Prokuroria e Islam Abazi do të hetojë blerjen dhe shitjen e “Soravia” (Обвинителството на Ислам Абази ќе ја истражува купопродажбата на „Соравија“), *Netpress*, 5 korrik 2023, <https://netpress.com.mk/obvinitelstvoto-na-islam-abazi-e-a-istrasthuva-kupoprodazhbata-na-soravi-a/>.

121 ‘Një kompani e afërt me BDI-në fitoi tender për përshtatjen e sallës “Boris Trajkovski”, MPJ thotë se ata zgjedhën ofertën më të ulët (Фирма блиска до ДУИ победи на тендер за адаптација на салата „Борис Трајковски“, од МНР велат ја избрале најевтината понуда), *360 Stepeni*, 27 gusht 2023, <https://360stepeni.mk/firma-bliska-do-dui-pobedi-na-tender-za-adaptatsija-na-salata-boris-trajkovski-od-mnr-velat-ja-izbrale-najevtinata-ponuda/>.

122 ‘MPJ refuzon pretendimet për ndikim politik në përzgjedhjen e një kompanie për rindërtimin e sallës “Boris Trajkovski” si tendenциозе dhe spekulative (МНР ги отфрла како тенденциозни и шпекулативни тврдењата за политичко влијание при изборот на фирма за реконструкција на СЦ „Борис Трајковски“), *360 Stepeni*, 28 gusht 2023, <https://360stepeni.mk/mnr-gi-otfrla-kako-tendentsiozni-i-shpekulativni-tvrdenata-za-politichko-vlijanie-pri-izborot-na-firma-za-rekonstruksija-na-sts-boris-trajkovski/>.

123 ‘KSHPK do të hapë një hetim për “Eurovia”- Kompania që fitoi tenderin nga MPJ-ja për përshtatjen e sallës “Boris Trajkovski” (ДКСК ќе отвори предмет за „Еуровиа“ – фирмата што го доби тендерот од МНР за адаптација на салата „Борис Трајковски“), *360 Stepeni*, 29 gusht 2023, <https://360stepeni.mk/dsk-ke-otvori-predmet-za-eurovia-firmata-shto-go-dobi-tenderot-od-mnr-za-adaptatsija-na-salata-boris-trajkovski/>.

124 ‘MPJ-ja dorëzoi dokumentacionin e plotë për rindërtimin e sallës “Boris Trajkovski” në KSHPK dhe PTHPNKOK (МНР ја достави целосната документација за реконструкцијата на салата „Борис Трајковски“ до ДКСК и ОЈО-ГОКК), *360 Stepeni*, 1 shtator 2023, <https://360stepeni.mk/mnr-ja-dostavi-tselosnata-dokumentatsija-za-rekonstruksijata-na-salata-boris-trajkovski-do-dsk-i-ojo-gokk/>.

KSHPK gjithashtu kishte konstatuar se BDI-ja kishte shkelur ligjet e financimit të fushatës duke pranuar donacione të tepërta në vitin 2022 dhe duke kthyer tepriçën në korrik 2023, përtej afatit. Rezultatet iu dërguan Ministrisë së Drejtësisë dhe Entit Shtetëror të Revizionit për veprim të mëtejshëm.¹²⁵

Puna përgatitore për projektet e diskutueshme të Korridorit 8 dhe 10 me 'Bechtel dhe Enka' vazhdoi,¹²⁶ duke përfshirë një panair punësimi në mes të gushtit dhe fillimin e ndërtimit në mes të shtatorit.¹²⁷

Në fund të shtatorit, KSHPK raportoi një hetim në vazhdim për blerjen e licencave nga qeveria nga një kompani e lidhur me Kryeministrin. Kjo pasoi pas një denoncimi anonim në lidhje me një marrëveshje midis Sekretariatit të Përgjithshëm të Qeverisë dhe Microsoft për licenca dhe shërbime me vlerë afërsisht 26 milionë euro.¹²⁸

Kryetari i Bashkisë së Strugës u përball me sanksione nga Amerika për pretendimet për korrupsion të madh,¹²⁹ duke nxitur disa hetime për korrupsion të KSHPK-së.¹³⁰ Një nga këto çoi në një procedim penal kundër kryetarit të komunës, punonjësve komunalë, një kompanie për sondazhe dhe ekspertëve në lidhje me shitjen e pronës shtetërore në Strugë, duke ngritur dyshime për pastrim parash dhe ryshfet.¹³¹

Në mes të korrikut, KSHPK dhe Prokuroria Publike u takuan për të rritur bashkëpunimin dhe për të luftuar korrupsionin në mënyrë më efektive.¹³² Më pas, KSHPK hetoi çështjen "Trust", duke zbuluar parregullsi dhe abuzime të shumta brenda sistemit ligjor.¹³³ KSHPK ka paraqitur një iniciativë në Prokurorinë Publike për hetimin e dëmit të qëllimshëm të kreditorëve përmes falsifikimit të dokumentacionit dhe veprave të tjera penale.¹³⁴

125 'KSHPK: BDI-ja ka shkelur ligjin - ka marrë donacione më të larta se sa lejohet dhe ka kthyer tepriçën jashtë afatit ligjor (ДКСК: ДУИ го прекршила законот – примила повисоки донации од дозволените, а вишокот го вратила надвор од законскиот рок)', *360 Stepeni*, 11 shtator 2023, <https://360stepeni.mk/dsk-duit-go-prekrshila-zakonot-primila-povisoki-donatsii-od-dozvolenite-a-vishokot-go-vratila-nadvor-od-zakonskiot-rok/>.

126 '(VIDEO) Kontrata e nënshkruar me "Bechtel dhe Enka" për Korridorët 8 dhe 10-d: Për Qeverinë, ky është një projekt historik ((ВИДЕО) Потпишан договорот со „Бехтел и Енка“ за коридорите 8 и 10-д: За Владата ова е историски проект)', *360 Stepeni*, 8 mars 2023, <https://360stepeni.mk/video-potpishan-dogovorot-so-behtel-i-enka-za-koridorite-8-i-10-d-za-vladata-ova-e-istoriski-proekt/>.

127 "'Bechtel & Enka" Ka filluar punën ndërtimore në Korridorin 8 („Бехтел и Енка“ почна со градежните работи на Коридорот 8)', *360 Stepeni*, 12 shtator 2023, 8, <https://360stepeni.mk/behtel-i-enka-pochna-so-gradezhnite-raboti-na-koridorot-8/>.

128 'KSHPK hapi një lëndë në lidhje me prokurimin e licencave nga Qeveria (Антикорупциска отвори предмет во врска со набавката на лиценци од страна на Владата)', *360 Stepeni*, 19 shtator 2023, <https://360stepeni.mk/antikoruptsiska-otvori-predmet-vo-vrska-so-nabavkata-na-litsentsi-od-strana-na-vladata/>.

129 'Masa për Merko – I padëshiruar në SHBA, i pari në "listën e zezë" të zgjeruar (Мерка за Мерка – непожелен во САД, прв на проширената "црна листа")', *Slobodnaevropa.mk*, 21 qershor 2023, <https://bit.ly/3JlaXD7>.

130 Ibid.

131 'KSHPK ngre procedime penale kundër Merkos, i cili vërtetoi një dokument të falsifikuar për shitjen e tokës shtetërore në Strugë (ДКСК иницира кривична постапка против Мерко, заверил фалсификуван документ за отуѓување државно земјиште во Струга)', *360 Stepeni*, 11 shtator 2023, <https://360stepeni.mk/dsk-initsira-krivichna-postapka-protiv-merko-zaveril-falsifikuvan-dokument-za-otuguvane-na-drzhavno-zemjishte-vo-struga/>.

132 'Intensifikimi i bashkëpunimit midis KSHPK-së dhe Prokurorisë Publike (Интензивирање на соработката меѓу ДКСК и Јавното обвинителство)', *Faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit*, 17 korrik 2023, <https://bit.ly/3Mqx7v9>.

133 'KSHPK zbuloi fshehtësitë për Sead Koçan, Transmet dhe Pucko Petroll, shteti është dëmtuar për miliona, të përfshirë edhe prokurorë, gjyqtarë, noterë, përmbarues dhe vlerësues (Антикорупциска го одмота клопчето на Сеад Кочан, Трансмет и Пуцко Петрол, државата оштетена за милионски суми, вмешани обвинители, судии, нотари, извршители и проценители)', *Sloboden Pecat*, 19 korrik 2023, <https://www.slobodenpecat.mk/antikorupciska-go-odmota-klopcheto-na-sead-kochan-transmet-i-pucko-petrol-drzhavata-oshtetena-za-milionski-sumi-vmeshani-obviniteli-sudii-notari-izvrshiteli-i-proceniteli/>.

134 'KSHPK ka zbuluar fshehtësitë për Sead Koçan, Transmet dhe Pucko Petroll, shteti është dëmtuar për miliona, të përfshirë edhe prokurorë, gjyqtarë, noterë, përmbarues dhe vlerësues (Антикорупциска го одмота клопчето на Сеад Кочан, Трансмет и Пуцко Петрол, државата оштетена за милионски суми, вмешани обвинители, судии, нотари, извршители и проценители)', *Sloboden Pecat*, 19 korrik 2023, <https://www.slobodenpecat.mk/antikorupciska-go-odmota-klopcheto-na-sead-kochan-transmet-i-pucko-petrol-drzhavata-oshtetena-za-milionski-sumi-vmeshani-obviniteli-sudii-notari-izvrshiteli-i-proceniteli/>.

Nga fundi i korrikut, KSHPK arriti një marrëveshje me Depozitën Qendrore e Letrave me Vlerë për shkëmbimin e të dhënave në mënyrë elektronike, përmirësimin e efikasitetit në statusin e pronës dhe monitorimin e interesit.¹³⁵

Për më tepër, KSHPK zhvilloi një sistem të mësimit elektronik në kuadër të një memorandumi bashkëpunimi me Ministrinë e Shoqërisë së Informacionit dhe Administratës për të edukuar dhe rritur kapacitetet antikorupsion të nëpunësve publikë dhe individëve të interesuar.¹³⁶

Prokuroria Publike

Ndryshimet në Kodin Penal u vunë në provë në disa raste të shquara korrupsioni. Në seancën e fundit të lëndës “Titanik”,¹³⁷ prokurori publik vendosi të mos thirrej në parashkrimin për akuzat e shoqërimit kriminal ndaj të pandehurve.¹³⁸ Në vend të kësaj, ajo shprehu planin për të tërhequr akuzën në deklaratën e saj përmbyllëse. Në të njëjtën kohë, gjykimi do të vazhdonte për shkak të akuzave shtesë ndaj të pandehurve që nuk ishin objekt i parashkrimit. Në mënyrë të ngjashme, gjykimi i lëndës “Traektorija” ndoqi një kahje të ngjashme, duke mos iu referuar ndryshimeve të Kodit Penal në procedimin kryesor as nga prokurori publik, as nga mbrojtja.¹³⁹ Në të kundërt, prokurorët publikë në lëndën “Target-Tvrdina” kërkuan shtyrje të gjyqimit për të analizuar ndikimin e ndryshimeve në kualifikimin ligjor të krimeve me të cilat u përballën të pandehurit.¹⁴⁰

Para ndryshimeve të Kodit Penal, zhvillime të dukshme kanë ndodhur në lëndët e profilit të lartë. Në rastin “Titanik”, ish-ministri i Transportit dhe Lidhjeve është dënuar me tre vjet e gjashtë muaj burg pasi ka qenë i vetmi që ka apeluar dhe ka marrë dënim me burg, ndërsa të tjerët janë dënuar me kusht.¹⁴¹ Në rastin “Softveri”, ish-Sekretari i Përgjithshëm i Qeverisë u dënua me tetë vjet burg.¹⁴²

135 ‘KSHPK do të marrë në mënyrë elektronike të dhëna nga Depozita Qendror e Letrave me Vlerë (ДКСК електронски ќе добива податоци од Централниот депозитар за хартии од вредност)’, *Faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit*, 26 korrik 2023, <https://bit.ly/48OMIOF>.

136 ‘Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit ka zhvilluar një sistem të mësimit elektronik në dispozicion të të gjithë qytetarëve dhe nëpunësve publikë (Државната комисија за спречување на корупцијата разви систем за е-учење достапен за сите граѓани и вработените во јавниот сектор)’, *Faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit*, 10 gusht 2023, <https://bit.ly/46ycJjs>.

137 ‘Ndryshimet në Kodin Penal do të testohen sot në seancën dëgjimore të Titanikut (Измените на Кривичниот законик денеска на тест на рочиштето за „Титаник“), *Telma TV*, 18 shtator 2023, <https://telma.com.mk/2023/09/18/izmenite-na-krivichniot-zakonik-deneska-na-test-na-rochishteto-za-titanik/>.

138 ‘Prokurorja Publike në rastin Titanik do të tërheqë akuzën e shoqërimit kriminal në fjalët përmbyllëse, gjykimi vazhdon sepse të pandehurit akuzohen edhe për krime të tjera që nuk kanë parashkrim (Обвинителката во Титаник во завршен збор ќе го повлече обвинението за злосторничко здружување, судењето продолжува зашто обвинетите одговараат и за други кривични дела што не застаруваат)’, *Televizioni Telma*, 18 shtator 2023, <https://telma.com.mk/2023/09/18/obvinitelkata-lile-stefanova-treba-da-konstatira-zastareno-delo-za-gruevski-i-bozhinovski-vo-titanik/>.

139 ‘Ndërsa presim që Prokuroria Publike të thotë se çfarë do të ndodhë pas ndryshimeve në Kodin Penal, proceset gjyqësore po vazhdojnë me një ritëm tjetër (Додека се чека Обвинителството да каже што по измените на КЗ, судските процеси течат со различен ритам)’, *360 Stepeni*, 22 shtator 2023, <https://360stepeni.mk/dodeka-se-cheka-obvinitelstvoto-da-kazhe-shto-po-izmenite-na-kz-sudskite-protsesi-techat-so-razlichen-ritam/>.

140 ‘“Target-Tvrdina” është shtyrë ndërsa prokurorët analizojnë se cilat krim parashkruhendhe cilat mbeten („Таргет-Тврдина“ се одложи додека обвинителите анализираат кои дела застаруваат, а кои остануваат)’, *Telma TV*, 19 shtator 2023, <https://telma.com.mk/2023/09/19/target-tvrdina-se-odlozhi-dodeka-obvinitelite-analiziraat-koi-dela-zastaruvaat-a-koi-ostanuvaat/>.

141 ‘Ish-ministri Janakieski u nis për në “Идризовë” me çanta të paketuara në shpinë dhe nën qetësues (Поранешниот министер Јанакиевски заминува во „Идризово“ со спакувани торби на грб и под седативи)’, *Mkd.Mk*, 6 korrik 2023, <https://mkd.mk/node/519894>.

142 ‘Rashkovski u dënua me tetë vjet burg (Рашковски осуден на осум години казна затвор)’, *Makfax*, 6 korrik 2023, <https://bit.ly/3FKYi6C>.

Një film i shkurtër me titull “Vrasja në Tetovë”, i krijuar nga Laboratori i Gazetarisë Hulumtuese (IRL) zbuloi se tenderi fillestar për zgjedhjen e një kontraktori për spitalet modulare gjatë pandemisë COVID-19 u anulua për shkak të dyshimeve për mospërputhje procedurale dhe favorizim. Qeveria më pas ia besoi prokurimin Ministrisë së Shëndetësisë. Dokumentet e paraqitura në film sugjerojnë se si Ministria e Shëndetësisë ashtu edhe kontraktori i përzgjedhur ishin në dijeni të godinave nën standard, të cilat më vonë u dogjën.¹⁴³ Prokuroria Publike (PP) e Maqedonisë së Veriut paralajmëroi kundër përhapjes së informacionit potencialisht të rremë në lidhje me zjarrin e spitalit. Ajo nxiti gazetarinë e përgjegjshme për shkak të apeli- meve të vazhdueshme dhe lëndëve të hapura që mund të ndikohen negativisht.¹⁴⁴ Ndërkohë, Platforma për Luftën kundër Korrupsionit kërkoi dorëheqjen e Prokurorit Publik të Maqedonisë së Veriut, duke për- mendur dyshimet e ngritura nga filmi se hetimi i PP-së mund të mos ketë tërësinë dhe shqyrtimin e duhur të konkluzioneve të ekspertëve.¹⁴⁵

Në fillim të shtatorit, PP nënshkroi një deklaratë për krijimin e komponentit rajonal të GlobE - Rrjeti Global Operacional Autoriteteve të Zbatimit të Ligjit Kundër Korrupsionit, duke përfshirë autoritetet antikorrup- sion nga Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina, Mali i Zi, Maqedonia e Veriut dhe Serbia. Pjesëmarrja në këtë rrjet është e rëndësishme për nxitjen e shkëmbimit të përvojave dhe bashkëpunimit ndërkombëtar në ndjekjen penale të rasteve të korrupsionit.¹⁴⁶

Kuadri Ligjor

Në fillim të shtatorit, u mblodh urgjentisht një komision parlamentar për të diskutuar ndryshimet e propozuara në Kodin Penal, i cili kërkoi uljen e dënimeve për keqpërdorim të pozitës dhe autoritetit zyrtar dhe shoqërimit kriminal.¹⁴⁷ Propozimi ngriti shqetësime në lidhje me procesin e përsheptuar legjis- lativ dhe përdorimin e flamurit evropian pa lejuar diskutim publik gjithëpërfshirës, debat ekspertësh ose analizë të pasojave të mundshme.¹⁴⁸ Organizatat e shoqërisë civile (OSHC) paralajmëruan gjithashtu se ndryshime të tilla ligjore mund të dëmtojnë rëndë luftën kundër krimit të organizuar dhe korrupsion- it, duke rritur mundësinë e mosndëshkimit për shkelësit e ligjit.¹⁴⁹

143 ‘Dokumentari i IRL-së ringjalli flakën për tragjedinë në spitalin modular në Tetovë (Документарецот на ИРЛ повторно го распламте огнот за трагедијата во модуларната болница во Тетово)’, *360 Stepeni*, 14 gusht 2023, <https://360stepeni.mk/video-dokumentar-etsot-na-irl-povtorno-go-rasplamte-ognot-za-tragedijata-vo-modularnata-bolnitsa-vo-tetovo/>.

144 ‘PP mbi incizimin audio të IRL-së: Abuzimi i këtij procesi duhet të ndalet urgjentisht, është një gënjeshtër që ekspertiza e ekspertëve gjermanë u mbulua (JO за аудиоснимката од ИРЛ: Итно да престане злоупотребата на овој процес, лага е дека била прикриена експертизата од германските стручни лица)’, *360 Stepeni*, 18 gusht 2023, <https://360stepeni.mk/jo-za-audiosnimkata-od-irl-it- no-da-prestane-zloupotrebata-na-ovoj-protses-laga-e-deka-bila-prikriena-ekspertizata-od-germanskite-struchni-litsa/>.

145 ‘Platforma për Luftën kundër Korrupsionit kërkoi dorëheqjen e Prokurorit Publik Ljubomir Joveski (Платформата за борба против корупција бара оставка од јавниот обвинител Љубомир Јовески)’, *TV 21*, 17 gusht 2023, <https://mk.tv21.tv/platformatata-za-bor- ba-protiv-korupsija-bara-ostavka-od-javniot-obvinitel-lubomir-joveski/>.

146 ‘Prokuroria Publike – Nënshkruese e Deklaratës për krijimin e një komponenti rajonal të GlobE-Network për Ballkanin Perëndimor (Јавното обвинителство – потписник на Декларацијата за формирање на регионална компонента на GlobE-мрежата за Западен Балкан)’, *Faqja zyrtare e internetit e Prokurorisë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 5 shtator 2023, <https://jorm.gov.mk/javnoto-obvinitelstvo-potpisnik-na-deklaracijata-za-formirane-na-regionalna-komponenta-na-globe-mrezhata-za-zapaden-balkan/>.

147 ‘Mblidhet urgjentisht seancë e Komisionit Parlamentar, ndryshimet në Kodin Penal me “Flamur Evropian” po shtyhen! (Итно свикана собраниска комисија, се туркаат измени на Кривичниот законик со „европско знаме“!)’, *Fokus*, 5 shtator 2023, <https://fokus.mk/itno-svikana-sobraniska-komisija-se-turkaat-izmeni-na-krivichniot-zakonik-so-evropsko-zname/>.

148 ‘Njoftim (Соопштение)’, *Faqja zyrtare e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit*, 7 shtator 2023, <https://bit.ly/3Fc3LMQ>.

149 ‘Grupi Bluprint reagon kundër ndryshimeve në Kodin Penal pas një procedure të shkurtuar (Блупринт групата реагира против измените на Кривичниот законик по скратена постапка)’, *Faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 6 shtator 2023, <https://mhc.org.mk/news/bluprint-grupata-reagira-protiv-izmenite-na-krivichniot-po-skrate- na-postapka/>.

Këto ndryshime¹⁵⁰ ngritën shqetësime serioze në lidhje me ndikimin e tyre në lëndët e vazhdueshme të korrupsionit të profilit të lartë, duke përfshirë “TNT”, “Talir”, “Talir 2”, “Target-Tvrdina”, “Trezor”, “Toplik” dhe “Titanik”. Disa ndjekje penale do të ndërpriteshin plotësisht ndërsa procedurat për akuza të tjera do të vazhdonin.¹⁵¹ Edhe pasi u miratuan ndryshimet,¹⁵² shqetësimet vazhduan. Komisioni Evropian shprehu shqetësim në lidhje me miratimin e shpejtë të ndryshimeve dhe përdorimin e flamurit evropian.¹⁵³ Gjykata Supreme gjithashtu lëshoi një deklaratë duke treguar se ata nuk kishin marrë tekstin përfundimtar të ndryshimeve para miratimit të tyre,¹⁵⁴ i cili binte në kundërshtim me angazhimin për legjislacion transparent dhe të orientuar drejt reformës në përputhje me standardet evropiane.¹⁵⁵ Partia politike e Bashkimit Demokratik për Integritet (BDI) paraqiti një iniciativë në Gjykatën Kushtetuese, duke kërkuar rishikimin e ndryshimeve të Kodit Penal dhe duke kërkuar një masë të përkohshme për të shtyrë zbatimin e tyre deri në marrjen e një vendimi përfundimtar.¹⁵⁶

Një boshllëk ligjor u zbulua mes miratimit të rregulloreve të reja të BE-së për dhuratat, shërbimet dhe mallrat e pranuar nga komisionerët. Maqedonisë së Veriut i mungonin mekanizmat për identifikimin e de-tyrueshëm dhe kontrollin e dhuratave të marra nga zyrtarët e zgjedhur dhe të emëruar. Zëvendëskryeministri përgjegjës për Politikën e Qeverisjes së Mirë vuri në dukje se, për momentin, asnjë zyrtar nuk kishte raportuar një dhuratë me vlerë më të madhe se njëzet euro, siç përshkruhet në Kodin e Etikës për Ministrat. Megjithatë, Zëvendëskryeministri përgjegjës për Politikën e Qeverisjes së Mirë theksoi se dhuratat, shërbimet dhe mallrat e shtrenjta mund të nxisin korrupsionin dhe bashkëpunimin midis kompanive dhe zyrtarëve.¹⁵⁷

150 ‘Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Kodit Penal (Закон за изменување и дополнување на Кривичниот законик)’, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 188/2023.

151 ‘Ndryshimet e KP-së çojnë në parashkrimin e krimeve në “Target-Tvrdina”, “Titanik”, TNT, “Talir”, “Traektorija”, “Tenderi”... (Измените во КЗ носат застарување на дела во „Таргет-Тврдина“, „Титаник“, ТНТ, „Талир“, „Траекторија“, „Тендери“...), 360 Stepeni, 7 shtator 2023, <https://360stepeni.mk/izmenite-vo-kz-nosat-zastaruvane-na-dela-vo-target-tvrdina-titanik-tnt-talir-traektorija-tenderi/>.

152 ‘Ndryshimet në Kodin Penal hyjnë në fuqi sot (Денеска на сила стапуваат измените на Кривичниот законик)’, Kanal 5, 14 shtator 2023, <https://kanal5.com.mk/deneska-na-sila-stapuvaat-izmenite-na-krivichniot-zakonok/a600436>.

153 ‘Komisioni Evropian është i shqetësuar për ndryshimet e Kodit Penal (Европската комисија е загрижена поради измените на Кривичниот законик)’, Slobodnaevropa.Mk, 12 shtator 2023, <https://www.slobodnaevropa.mk/a/32589801.html>.

154 ‘KSHPK nuk është e vetmja, Gjykata Supreme gjithashtu nuk mori një version përfundimtar të ndryshimeve në KP (ДКСК не единствена, ниту Врховен суд не добил финална верзија на измените на КЗ)’, Telma TV, 13 shtator 2023, <https://telma.com.mk/2023/09/13/dksk-ne-e-edinstvena-nitu-vrhoven-sud-ne-dobil-finalna-verzija-na-izmenite-na-kz/>.

155 ‘Gjykata Supreme: Miratimi i ndryshimeve ligjore pa një proces transparent është në kundërshtim me standardet evropiane (Врховниот суд: Донесувањето на законски измени без транспарентен процес е спротивно на европските стандарди)’, Akademik.Mk, 13 shtator 2023, <https://akademik.mk/vrhovniot-sud-donesuvaneto-na-zakonski-izmeni-bez-transparenten-protses-e-sprotivno-na-evropskite-standardi/>.

156 ‘Trajanov kontestoi ndryshimet në KP para Gjykatës Kushtetuese: Kjo është një amnesti për zyrtarët, dhe para Kushtetutës ne jemi të gjithë të barabartë (Трајанов ги оспори измените на КЗ пред Уставниот суд: Ова е амнестија на функционери, а пред Уставот сите сме еднакви)’, Sloboden Pecat, 19 shtator 2023, <https://www.slobodenpecat.mk/trajanov-gi-ospori-izmenite-na-kz-pred-ustavniot-sud-ova-e-amnestija-na-funkcioneri-a-pred-ustavot-site-site-sme-ednakvi/>.

157 ‘Në Maqedoni, nuk ka përkufizim se çfarë do të thotë një dhuratë për një zyrtar (Во Македонија нема дефиниција што значи подарок за службено лице)’, Alsat M, 13 shtator 2023, <https://alsat.mk/mk/vo-makedonija-nema-definitsija-shto-znachi-podarok-za-sluzhbeno-litse/>.

Të drejtat themelore

Jurisprudenca e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut

Në mes të korrikut, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ) dha një vendim në rastin e D.H. dhe të tjerëve kundër Maqedonisë së Veriut. Aplanetë kishin kërkuar individualisht një rishikim të ligjshmërisë së dënimit të tyre, duke pretenduar arrestime të pajustificuara, mungesë informacioni në lidhje me kapjen e tyre, mungesë të regjistrave zyrtarë për gjërat e sekuestruara, mohim të nevojave themelore si ushqimi, uji dhe qasja në banjë, mungesë të kujdesit mjekësor dhe mbledhja e mostrave të paautorizuara të gjakut. GJEDNJ konstatoi shkelje të nenit 3 të GJEDNJ-së për shkak të mungesës së dispozitave thelbësore për furnizimin dhe higjienën dhe shkelje të nenit 8 të GJEDNJ-së që rrjedhin nga publikimi i fotografive të kërkuesve nga ana e MPB-së. Si rezultat, shteti u urdhërua të kompensojë çdo kërkues me 3,300 euro për dëmet jopasurore.¹⁵⁸

Avokati i Popullit

Zyra e Avokatit të Popullit ka ngritur shqetësime në lidhje me kërkesën për përditësimin e dokumenteve personale në përputhje me dispozitat e Marrëveshjes së Prespës. Konkretisht, të gjitha dokumentet personale ekzistuese që mbajnë emrin e mëparshëm të vendit “Republika e Maqedonisë” do të bëhen të pavlefshme pas afatit të 12 shkurtit 2024. Si rezultat, të gjithë qytetarët duhet të marrin dokumente të reja personale që shfaqin emrin “Republika e Maqedonisë së Veriut” nga Ministria e Punëve të Brendshme para datës së specifikuar. Ky proces imponon një barrë të konsiderueshme financiare, të vlerësuar në afërsisht 180 euro për një familje prej katër personash, të përbërë nga dy të rritur dhe dy të mitur.¹⁵⁹ Zyra e Avokatit të Popullit ka marrë ankesa të shumta nga qytetarët që kanë hasur vështirësi në sigurimin e dokumenteve të reja personale për shkak të sfidave në caktimin e termineve dhe kufizimeve financiare. Rrjedhimisht, Avokati i Popullit identifikon një mbikëqyrje shtetërore në lëshimin e vonuar të dokumenteve personale që paraqesin emrin e ri kushtetues. Ata i kanë kërkuar qeverisë të shqyrtojë mundësinë e mbulimit të kostove që lidhen me lëshimin e kartave personale të identitetit, duke marrë parasysh kërkesën e detyrueshme që qytetarët të posedojnë dokumente të vlefshme identifikimi.¹⁶⁰

158 GJEDNJ, ‘Rasti i D.H. dhe të tjerëve kundër Maqedonisë së Veriut (Случај Д.Х. и други против Северна Македонија (А .бр. 44033/17))’, 18 korrik 2023, <https://bit.ly/3LBRUv2>.

159 ‘Pas 12 shkurtit, të gjitha dokumentet personale me emrin e Republikës së Maqedonisë nuk do të jenë të vlefshme (По 12-ти февруари, сите лични документи со Република Македонија, нема да важат)’, *Slobodnaevropa.Mk*, 21 korrik 2023, <https://www.slobodnaevropa.mk/a/po-12-ti-fevruari-site-lichni-dokumenti-so-republika-makedonija-nema-da-vazhat-/32511795.html>.

160 ‘Ziberi: Qeveria duhet të shqyrtojë edhe një herë mundësinë e mbulimit të kostove të lëshimit të kartave të identitetit personal (Зибери: Владата уште еднаш да ја разгледа можноста за покривање на трошоците за личните карти)’, *360 Stepeni*, 24 gusht 2023, <https://360stepeni.mk/ziberi-vladata-ushte-ednash-da-ja-razgleda-mozhnosta-za-pokrivane-na-troshotsite-za-lichnite-karti/>.

Godinat e burgut dhe paraburgimit

Në mes të shtatorit, Ministria e Drejtësisë (MD) prezantoi një propozim të ri të Ligjit për Amnestinë që synon dhënien e lirit të parakohshëm për të burgosurit e dënuar për vepra më pak të rënda.¹⁶¹ Propozim-ligji synon të trajtojë çështjen kritike të mbipopullimit të burgjeve në vend, një shqetësim i theksuar vazhdimisht në raporte të ndryshme ndërkombëtare, përfshirë ato nga Këshilli i Evropës. Ligji i propozuar sugjeron lirim të plotë të të burgosurve që vuajnë dënime deri në gjashtë muaj dhe, për ata me dënime që tejkalojnë gjashtë muaj, një ulje të dënimeve të tyre me 30 përqind.¹⁶² Zyra e Avokatit të Popullit shprehu mbështetje për këtë propozim, duke theksuar potencialin e tij për të lehtësuar mbipopullimin në institucionet penitenciare, veçanërisht në burgun e Idrizovës, ku mund të lirohen afërsisht 250 të burgosur, dhe 1,200 deri në 1,400 të burgosurve mund t'u shkurtohen dënimet, duke çuar përfundimisht në lirime të parakohshme.¹⁶³ Më 26 shtator, propozim-ligji mori miratimin nga Qeveria, duke e çuar atë në procedurën parlamentare.¹⁶⁴

Më 12 qershor, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut publikoi një plotësim të Rregullores që rregullon vendosjen dhe klasifikimin e individëve të dënuar në institucionet penitenciare.¹⁶⁵ Kjo shtesë siguron që gratë që vuajnë dënimet me burg të marrin të drejta dhe përfitime të barabarta si burrat. Zbatimi i menjëhershëm i saj çoi në pesë kërkesa për përfitime nga të dënuarat femra në dy javët e para pas publikimit.¹⁶⁶

Në fillim të shtatorit, rasti i një të dënuari që u arratis nga burgun e Idrizovës gjatë një vizite mjekësore më 12 janar 2023,¹⁶⁷ përfundoi. Komandanti i jashtëm i sigurisë dhe tre punonjës policie të shpallur fajtorë për lirim të paligjshëm të një personi të privuar nga liria sipas nenit 373 të Kodit Penal pranuan keqbërjen e tyre. Rrjedhimisht, ata morën dënime me burg prej tre vjet, një vit dhe gjashtë muaj, dhe një dënim me kusht.¹⁶⁸

161 'Ministria e Drejtësisë përgatiti Ligjin për Amnesti: Autorët e krimeve të lehta do të lirohen nga burgun ose do të marrin dënime më të vogla (Правда го подготви предлог-законот за амнестија: Сторителите на лесни кривични дела ќе се ослободат од затвор или ќе добијат помали казни)', *360 Stepeni*, 13 shtator 2023, <https://360stepeni.mk/pravda-go-podgotvi-predlog-zakonot-za-amnestija-storitelite-na-lesni-krivichni-dela-ke-se-oslobodat-zatvor-ili-ke-dobijat-pomali-kazni/>.

162 'Lloga: Situata në burgjet është alarmante, kërkoj nga të gjitha partitë politike të mbështesin Ligjin për amnesti (Логa: Состојбата во затворите е алармантна, ги замолувам сите политички партии да го поддржат предлог-законот за амнестија)', *360 Stepeni*, 14 shtator 2023, <https://360stepeni.mk/loga-sostojbata-vo-zatvorite-e-alarmanтна-gi-zamoluvam-site-politichki-partii-da-go-poddrzhat-predlog-zakonot-za-amnestija/>.

163 'Amnestia nuk është për lirim të kriminelëve të rëndë, por për zbutjen e situatës në burgje, sipas Avokatit të Popullit (Amnestijata ne e za osloboduvane teshki kriminaltsi-tuku za ublazhuvane na sostojbata vo zatvorite, smeta Narodniot pravobranitel)', *360 Stepeni*, 14 shtator 2023, <https://360stepeni.mk/amnestijata-ne-e-za-osloboduvane-teshki-kriminaltsi-tuku-za-ublazhuvane-na-sostojbata-vo-zatvorite-smeta-narodniot-pravobranitel/>.

164 'Ligji për amnesti kaloi filtrin qeveritar, nesër hyn në procedurë parlamentare (Законот за амнестија го помина владиниот филтер, утре влегува во собраниска процедура)', *Kanal 5*, 26 shtator 2023, [https://kanal5.com.mk/zakonot-za-amnestija-go-pomina-vladiniot-filter-utre-vleguva-vo-sobraniska-procedura/a602552](https://kanal5.com.mk/zakonot-za-amnestija-go-pomina-vladiniot-filter-utre-vleguva-vo-sobraniska-procedura/).

165 'Rregullorja që plotëson rregulloren për vendosjen dhe klasifikimin e personave të dënuar në institucionet penitenciare (Правилник за дополнување на правилникот за распоредување, класификација и размestuvanje на осудените лица во казнено-поправните установи)', *Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut* nr. 120/2023.

166 'Pas gati tre vjetësh, Jankuloska largohet në fundjavë për herë të parë - Pesë gra u larguan nga "Idrizova" me plotësimin e Rregullores (По скоро три години, Јанкулошка за првпат на викенд отсуство – пет жени излегоа од „Идризово“ со измената на Правилникот)', *Makfax*, 1 korrik 2023, <https://bit.ly/3ZuELtq>.

167 'Hetimi për arratisjen e Memetit është ende në vazhdim, deklaroi Tupançeski, dhe shprehu besimin se do të përfundojë me një Epilog Ligjor (Истрагата за бегството на Мемети сè уште трае, изјави Тупанчески и изрази уверување дека ќе заврши со правен епилог)', 30 janar 2023, <https://360stepeni.mk/istragata-za-begstvoto-na-memeti-se-ushte-trae-izjavi-tupancheski-i-izrazi-uveruvane-deka-ke-zavrshi-so-praven-epilog/>

168 'Komandanti dhe tre oficere policie të dënuar për arratisjen e Memetit nga burgun e Idrizovës (Командирот и тројца полицајци осудени за бегството на Мемети од затворот Идризово)', *Sloboden Pecat*, 1 shtator 2023, <https://www.slobodenpecat.mk/komandiro-trojca-policajci-osudeni-za-begstvoto-na-memeti-od-zatvorot-idrizovo/>.

Mbrojtja e të dhënave personale

Në përgjigje të shqetësimeve në lidhje me keqpërdorimin e mundshëm të të dhënave personale të qytetarëve të Maqedonisë, Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KSHPK) filloi procedurat kundër dy ish-drejtorëve të Drejtorisë për Administrimin e Librave Amë (DALA). Këto shqetësime sillen rreth digjitalizimit të arkivave të gjera që përmbajnë të dhëna për lindjet, vdekjet dhe martesat. Gjatë dy procedurave të tenderit, u vërejt se masat e duhura mbrojtëse nuk ishin të mjaftueshme për të mbrojtur privatësinë e të dhënave të qytetarëve gjatë skanimit, kontrollit, menaxhimit, transmetimit dhe përpunimit të kryer nga operatorët ekonomikë të kontraktuar të angazhuar nga DALA.¹⁶⁹ Një hetim i veçantë i kryer nga Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale (AMDP) zbuloi më tej se DALA nuk kishte krijuar plotësisht proceset dhe procedurat e nevojshme për të siguruar pajtueshmërinë me rregulloret që rregullojnë mbrojtjen e të dhënave personale, si në aspektin e menaxhimit të sistemit të mbrojtjes së të dhënave personale ashtu edhe në sigurimin e të dhënave personale të përfshira në procesin e digjitalizimit për regjistrat e mbajtur në letër ose në format elektronik.¹⁷⁰

Nga fundi i korrikut, AMDP shqiptoi pesë sanksione kundërvajtëse në total 1,318,384 denarë pas disa hetimeve të veçanta të një kompanie financiare dhe një kompanie hotelierie, turizmi dhe tregtare. Veçanërisht, kompania financiare u kishte dhënë kredi online individëve që përdorën numra telefoni që nuk u përkisnin, të gjitha pa verifikuar identitetin e tyre gjatë paraqitjes së kërkesave për kredi. Ndërkohë, kompania e fundit mbajti në mënyrë të paligjshme kartat e identitetit të vizitorëve dhe pengoi kryerjen e veprimeve të posaçme hetimore.¹⁷¹

Liria e Shprehjes

Në fillim të korrikut, Ministri i Shoqërisë së Informacionit dhe Administratës konfirmoi se komentet dhe sugjerimet në lidhje me ndryshimet e propozuara në Ligjin për Shërbimet e Mediave Audio dhe Audiovizuale (LSHMAA) ishin duke u analizuar. Një propozim-verzion i ndryshimeve pritej të paraqitej në mes të korrikut.¹⁷² Një shqetësim i veçantë, siç theksohet nga shoqatat gazetareske, ishte nëse ndryshimet do të preknin nenin 102 të LSHMAA, duke mundësuar potencialisht përdorimin e fondeve shtetërore për fushata në mediat private. Si përgjigje, shtatë shoqata gazetareske deklaruan publikisht vendimin e tyre për të mos marrë pjesë në diskutimet publike të organizuara nga ministria në lidhje me këtë ligj. Ata shprehën kundërshtimin e tyre për rivendosjen e praktikës së përdorimit të fondeve publike në mediat private, duke përmendur përvojat e kaluara që kishin një ndikim të dëmshëm në politikat e pavarura editoriale,

169 'Dyshime në lidhje me regjistrat e hakuar dhe tregtinë e të dhënave personale të qytetarëve (Сомнежи за пробиени матични книги и трговија со личните податоци на граѓаните)', *Meta.Mk*, 19 korrik 2023, <https://bit.ly/3tcmoxu>.

170 'Informacion mbi mbikëqyrjen e jashtëzakonshme në Zyrën për Menaxhimin e Regjistrave (Информација за вонредната супервизија во Управата за водење на матичните книги)', *Faqja zyrtare e Agjencisë për Mbrojtjen e të Dhënave Personale të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 21 korrik 2023, <https://bit.ly/3Pya567>.

171 'Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale vendosi pesë sanksione kundërvajtëse në shumë totale prej 1,318,384 denarë (Агенцијата за заштита на личните податоци изрече пет прекршочни санкции во вкупен износ од 1.318.384 денари)', *Faqja zyrtare e Agjencisë për Mbrojtjen e të Dhënave Personale të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 26 korrik 2023, <https://bit.ly/3RD-PvUy>.

172 'Aliu: Ne do të hartojmë ligjin për mediat bazuar në komentet dhe atë që thonë ekspertët (Алиу: Законот за медиуми ќе го направиме врз основа на забелешките и на она што го велат ekspertите)', *Press24.Mk*, 3 korrik 2023, <https://press24.mk/aliu-zakonot-za-mediumi-kje-go-npravime-vrz-osnova-na-zabeleshkite-i-na-ona-shto-go-velat>.

gazetarinë dhe pluralizmin e përmbajtjes mediatike.¹⁷³ Përfundimisht, ndryshimet në LSHMAA u miratuan në pjesën e fundit të korrikut, por neni 102, i cili kishte nxitur debatin, mbeti i pandryshuar.¹⁷⁴

Në mes të gushtit, një incident shqetësues ndodhi kur një ekip mediatik i përbërë nga dy gazetarë dhe një kameraman u përballën me agresion verbal dhe fizik nga një pronar dyqani në Pazarin e Vjetër të Shkupit. Agresori thuhet se kërcënoi ekuipazhin me një objekt të mprehtë dhe sulmoi fizikisht kameramanin, duke shkaktuar lëndime të shumta.¹⁷⁵ Ekipi i medias raportoi menjëherë incidentin në MPB.¹⁷⁶ Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë (SHGM) i kërkoi MPB-së të kryejë një hetim të shpejtë dhe efektiv mbi sulmin.¹⁷⁷ MPB u përgjigj me shpejtësi, duke identifikuar dhe kapur sulmuesin.¹⁷⁸ Më pas, Prokuroria Themelore Publike Shkup filloi procedimin ndaj sulmuesit, duke e akuzuar atë për veprën penale të dhunës sipas nenit 386 të Kodit Penal.¹⁷⁹

Grupet e cenueshme dhe parimi i mosdiskriminimi

Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (KPPD) organizon rregullisht diskutime publike në komunat në mbarë vendin. Këto tubime i shërbejnë rritjes së transparencës, rritjes së ndërgjegjësimit për diskriminimin midis qytetarëve dhe krijimit të mekanizmave të vazhdueshëm të komunikimit dhe bashkëpunimit me institucionet lokale.¹⁸⁰ Nëpërmjet këtyre diskutimeve kanë dalë në dritë disa çështje. Një shqetësim i dukshëm është mungesa e qasjes për personat me aftësi të kufizuara, duke i penguar ata të ushtrojnë plotësisht të drejtat e tyre civile për shkak të infrastrukturës joadekuate. Koordinimi midis institucioneve është i pamjaftueshëm, duke kërkuar trajnim shtesë për ndërveprime me individë me aftësi të kufizuara dhe rritje të burimeve financiare për të luftuar diskriminimin e vazhdueshëm.¹⁸¹

Një fushë tjetër ku qasshmëria mbetet një sfidë është arsimi i lartë, siç zbulohet në një analizë të fundit të botuar në fund të korrikut.¹⁸² Ky studim, i kryer nga Shoqata për Teknologji Ndhimëse - Napni

173 'Gazetaria profesionale dhe organizatat mediatike janë kundër fushatave qeveritare në media (Професионалните Новинарски и Медиумски Организации Се Против Владини Кампањи Во Медиумите)', *Faqja zyrtare e Shoqatës së Gazetarëve të Maqedonisë*, 19 korrik 2023, <https://bit.ly/3EPpNVA>.

174 'Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për shërbimet mediatike audio dhe audio vizuale (Закон за изменување и дополнување на Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги)', *Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut* nr. 154/2023.

175 'Ekuipazhi i televizionit Alsat u sulmua në Çarshinë e Vjetër të Shkupit, kameramani pësoi disa lëndime (Ekipa на ТВ Алсат нападната во Скопската чаршија, снимателот се здобил со повеќе повреди)', *360 Stepeni*, 21 gusht 2023, <https://360stepeni.mk/ekipa-na-tv-alsat-napadnata-vo-skopskata-charshija-snimatelot-se-zdobil-so-poveke-povredi/>.

176 Ibid.

177 'SHGM kërkon reagim të menjëhershëm nga Ministria e Punëve të Brendshme për sulmin ndaj ekuipazhit të televizionit Alsat (ЗНМ бара итна реакција од МВР за нападот на екипата на ТВ Алсат)', *360 Stepeni*, 21 gusht 2023, <https://360stepeni.mk/znm-bara-itna-reaktsija-od-mvr-za-napadot-na-ekipata-na-tv-alsat/>.

178 'Ministria e Punëve të Brendshme: Arrestohet shkupjani i cili sot sulmoi kameramanin e televizionit Alsat (МВР: Приведен скопјанец кој денеска го нападнал снимателот на ТВ Алсат)', *360 Stepeni*, 21 gusht 2023, <https://360stepeni.mk/mvr-priveden-skopjanets-koj-deneska-go-napadnal-snimatelot-na-tv-alsat/>.

179 'Janë iniciuar procedime për dhunë ndaj ekipit të gazetarëve (Поведена постапка за nasilstvo kon novinarska ekipa)', *Faqja zyrtare e Prokurorisë Publike të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 22 gusht 2023, <https://jorm.gov.mk/povedena-postapka-za-nasilstvo-kon-novinarska-ekipa/>.

180 'Me një Ngjarje në Kavadar, vazhdojnë Diskutimet e Napura me Qytetarët dhe Komisionin për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (Со настан во Кавадарци, продолжуваат отворените средби со граѓаните на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација)', *Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi*, 19 shtator 2023, <https://bit.ly/3PSoQlw>.

181 'Gjykatat, komunat, ministrinë dhe institucionet e tjera ende të paarritshme për personat me aftësi të kufizuara (Судови, општини, министерства и други институции сè уште непристапни за лица со попреченост)', *Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi*, 24 korrik 2023, <https://bit.ly/48zYMTQ>.

182 'Prezantimi i gjetjeve kryesore nga analiza e qasjes në arsimin e lartë për personat me aftësi të kufizuara (Презентација на клучните наоди од анализата за пристапноста до високо образование за лицата со попреченост)', *Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi*, 25 korrik 2023, <https://bit.ly/3PXwuvb>.

Dritaret, në bashkëpunim me Avokatin e Popullit, identifikoi disa mangësi. Veçanërisht, asnjë fakultet nuk ofron njoftime dhe dokumente në formate të arritshme, të tilla si gjuha Braille, audio ose tekst të zmadhuar. Qasja fizike në salla leksionesh dhe biblioteka është e kufizuar në shumë raste, me 55 përqind të fakulteteve që nuk kanë ashensorë. Për më tepër, vetëm 10 përqind e fakulteteve ofrojnë literaturë në formate të arritshme dhe transporti publik mbetet i paarritshëm për 40 përqind të studentëve me aftësi të kufizuara.¹⁸³

Lidhur me tekstet shkollore për vitin e ri shkollor, Ministri i Arsimit dhe Shkencës njoftoi për dorëzimin e shumicës së teksteve shkollore në shkollat fillore.¹⁸⁴ Monitorimi i situatës nga KPMD zbuloi se 34% e teksteve shkollore të nevojshme për nëntë vjeçarët në arsimin fillor mungonin në fillim të vitit shkollor.¹⁸⁵ Kjo situatë përbën një shkelle të vazhdueshme të së drejtës për qasje të barabartë në arsim cilësor dhe mund të ndërmerren veprime të mundshme ligjore.¹⁸⁶

Në mes të gushtit, Uioni i Shoqatave të Personave me Diabet të Maqedonisë njoftoi për një mungesë të furnizimeve thelbësore, të tilla si shirita, gjilpëra, sensorë dhe pajisje për matjen e sheqerit në gjak, duke prekur mbi 130,000 diabetikë në vend.¹⁸⁷ Më vonë, Unioni raportoi për disa përmirësime në disponueshmërinë e terapisë anti-diabetike dhe gjilpërave të insulinës.¹⁸⁸ Në të njëjtën kohë, Ministri i Shëndetësisë dha garanci se ishte në rrugë një furnizim adekuat i shiritave të sheqerit në gjak.¹⁸⁹ Megjithatë, pas diskutimeve me Ministrinë e Shëndetësisë, Uioni i dërgoi një peticion Avokatit të Popullit në mes të shtatorit në lidhje me mungesën e vazhdueshme të glukometrave dhe shiritave të sheqerit në gjak thelbësore për menaxhimin e diabetit.¹⁹⁰ KPMD njoftoi gjithashtu hetimin e saj për diskriminimin e mundshëm ndaj pacientëve diabetikë nga shteti.¹⁹¹

183 'Arsimi i lartë është i paarritshëm për shumë persona me aftësi të kufizuara në vend, ata nuk regjistrohen në kolegji sepse nuk ka qasje adekuate (Високото образование е недостапно за многу лица со попреченост во земјава, не се запишуваат на факултет бидејќи нема соодветен пристап)', *Sloboden Pecat*, 21 korrik 2023, https://www.slobodenpecat.mk/visokoto-obrazovanie-e-nedostapno-za-mnogu-lica-so-poprechenost-vo-zemjava-ne-se-zapishuvaat-na-fakultet-bidejkji-nema-soodveten-pristap/?fbclid=PAAAzeM7ODi5Dol-W2ITfiwRnvu7Ve07UqXWB1mla_quO_yH_by7utRczysxo

184 'Shumica e teksteve shkollore për klasat e treta dhe të gjashta do të pranohen nga nxënësit më 1 shtator, siguron Shaqiri (Поголем дел од учебниците за трето и за шесто одделение учениците ќе ги добијат на 1 септември, уверува Шакири)', *360 Stepeni*, 22 gusht 2023, <https://360stepeni.mk/pogolem-del-od-uchebnitsite-za-treto-i-za-shesto-oddelenie-uchenitsite-ke-gi-dobijat-na-1-septemvri-uveruva-shakiri/>

185 "'Situata me sigurimin e teksteve shkollore në arsimin fillor për vitin shkollor 2023/24" („Состојбата со обезбедување на учебници во основното образование за учебната 2023/24")', *Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi*, 4 shtator 2023, <https://kszd.mk/22133/>

186 'MASH nuk përbushu detyrimin ligjor për dorëzimin e teksteve shkollore, procedurat gjyqësore janë të mundshme, njoftoi Komisioni për Mbrojtjen nga Diskriminimi (МОН не ја исполни законската обврска за достава на учебниците, можна е судска постапка, најавија од Комисијата за заштита од дискриминација)', *360 Stepeni*, 4 shtator 2023, <https://360stepeni.mk/mon-ne-ja-ispolni-za-konskata-obvrska-za-dostava-na-uchebnitsite-mozhna-e-sudska-postapka-najavija-od-komisijata-za-zashtita-od-diskriminatsija/>

187 'Diabetikët do të padisin Ministrinë e Shëndetësisë sepse kanë mbetur pa terapi, gjilpëra dhe pajisje për më shumë se gjysmë viti (Лицата со дијабет ќе го тужат Министерството за здравство оти повеќе од половина година се оставени без терапија, игли и апарати)', *360 Stepeni*, 11 gusht 2023, <https://360stepeni.mk/litsata-so-dijabet-ke-go-tuzhat-ministerstvoto-za-zdravstvo-oti-poveke-od-polovina-godina-se-ostaveni-bez-terapija-igli-i-apati/>

188 'Diabetikët morën terapi, 700 fëmijë nuk do të thumbohen më, por do të kenë sensorë (Дијабетичарите добија терапија, 700 деца веќе нема да се боцкаат, туку ќе бидат со сензори)', *360 Stepeni*, 18 gusht 2023, <https://360stepeni.mk/dijabeticharite-dobija-terapija-700-detsa-veke-nema-da-se-botskaat-tuku-ke-bidat-so-senzori/>

189 'Mehiti: Shiritat për matjen e sheqerit në gjak do të jenë në dispozicion në farmaci javën e ardhshme (Меџити: Следната недела во аптеките ќе бидат достапни ленти за мерење на шеќер во крвта)', *360 Stepeni*, 20 gusht 2023, <https://360stepeni.mk/medhiti-slednata-nedela-vo-aptekite-ke-bidat-dostapni-lenti-za-merene-na-sheker-vo-krvta/>

190 'Diabetikët i kërkuva Avokatit të Popullit t'i shpëtojë ata nga dëmet e shkaktuara nga Ministria e Shëndetësisë (Дијабетичарите го повикаа правобранителот да ги спасува од штетите што им ги предизвика Министерството за здравство)', *Sloboden Pecat*, 15 shtator 2023, <https://www.slobodenpecat.mk/dijabeticharite-go-povikaa-pravobranitelot-da-gi-spasuva-od-shtetite-shto-im-gi-predizvika-ministerstvoto-za-zdravstvo/>

191 'Komisioni për Mbrojtjen nga Diskriminimi do të përcaktojë nëse personat me diabet janë diskriminuar (Комисијата за заштита од дискриминација ќе утврдува дали лицата со дијабет биле дискриминирани)', *24 Vesti*, 28 shtator 2023, <https://24.mk/details/komisijata-za-zashtita-od-diskriminacija-kje-utvrduva-dali-licata-so-dijabet-bile-diskriminirani>

Nga fundi i gushtit, KPMD dhe Agjencia për Shërbime Mediatike Audio dhe Audiovizuale (ASHMAA) nënshkruan një Memorandum Bashkëpunimi për të rritur bashkëpunimin e tyre, veçanërisht në fushën e parandalimit të diskriminimit. Ky partneritet do të trajtojë raste specifike të diskriminimit, intolerancës ose urrejtjes brenda programeve të medias. Për efikasitet më të madh, ASHMAA do t'u përgjigjet ofruesve të shërbimeve të medias audio dhe audiovizuale dhe platformave të ndarjes së videove. Në të njëjtën kohë, KPMD do t'i drejtohet personelit të medias në rastet e nxitjes ose përhapjes së diskriminimit.¹⁹²

Gjinia

Në dhjetor 2022, qeveria inicoi një ulje të tatimit mbi vlerën e shtuar (TVSH) për materialet e higjienës menstruale, duke rezultuar në ndryshime ligjore në mes të shtatorit.¹⁹³ Këto ndryshime, të bëra në Ligjin për Tatimin mbi Vlerën e Shtuar, ulën normën e tatimit mbi këto produkte nga 18% në 5%, duke ulur më pas çmimet e tyre.¹⁹⁴

Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (KPMD) lëshoi një deklaratë në lidhje me një rast të diskriminimit ndërsektorial në bazë të seksit, gjinisë dhe shtatzënisë. Një shoqëri aksionare u konstatua se ushtronte diskriminim ndaj një punonjëseje shtatzënë duke mos rinovuar kontratën e saj të punës për shkak të shtatzënisë. Kompania u këshillua të ndërpresë praktikrat që rezultojnë në trajtim të pabarabartë dhe diskriminim në bazë të seksit, gjinisë dhe shtatzënisë në lidhje me të drejtat e punësimit. Më tej u rekomandua mbështetja dhe zbatimi i mbrojtjes së garantuar ligjërisht kundër diskriminimit në lidhje me shtatzëninë, lindjen dhe amësinë.¹⁹⁵

Nga fundi i shtatorit, ndodhi një rast i ri i femicidit, i precipituar nga përpjekjet e mëparshme të zhvatjes dhe kërcënimet për publikimin e videove komprometuese, të cilat autori i krimit kërcënoi se do t'i bënte publike. Viktima i kishte denonsuar këto kërcënime në polici dhe në Prokurorinë Themelore Publike (PTHP) Koçani në shumë raste. Megjithatë, nuk u morën masa për të parandaluar sulmuesin që t'i afrohej viktimës.¹⁹⁶ Platforma për Barazi Gjinore reagoi ndaj këtij incidenti, duke theksuar se viktima nuk kishte marrë mbrojtje të mjaftueshme dhe institucionet nuk kishin ushtruar kujdesin e duhur. Rëndësia e klasifikimit të krimeve të tilla si vrasje të lidhura me dhunën me bazë gjinore u përsërit dhe nevoja që institucionet të angazhohen në mënyrë proaktive në parandalimin e dhunës me bazë gjinore u theksua për të shmangur rezultate të tilla tragjike.¹⁹⁷

192 'KPMD dhe Agjencia për Shërbime Mediatike Audio dhe Audiovizuale nënshkruan një Memorandum Bashkëpunimi (КСЗД и Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги потпишаа меморандум за соработка)', *Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi*, 24 gusht 2023, <https://bit.ly/3PTZljQ>.

193 'TVSH-ja për produktet menstruale do të zvogëlohet - Kuvendi miratoi ndryshimet në ligjin për tatimin mbi vlerën e shtuar (Ке се намали ДДВ-то на менструалните производи – Собранието ги изгласа измените на Законот за данок на додадена вредност)', *Radio MoF*, 19 shtator 2023, <https://www.radiomof.mk/kje-se-namali-ddv-to-na-menstrualnite-proizvodi-sobraniето-gi-izglas-a-izmenite-na-zakonot-za-danok-na-dodadena-vrednost/>.

194 'Ligji për Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit për Tatimin mbi Vlerën e Shtuar (Закон за изменување и дополнување на Законот за данок на додадена вредност)', *Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut* nr. 199/2023.

195 'Opinionii Nr. 08-185/19 (Мислење бр. 08-185/19)' (Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, 21 korrik 2023), <https://bit.ly/3QdLAWF>.

196 'Vrasja në Koçani - Një burrë goditi me thikë një grua 46-vjeçare 40 herë (Убиство во Кочани – маж 40 пати избодел 46-годишна жена)', *Telma TV*, 25 shtator 2023, <https://telma.com.mk/2023/09/25/ubistvo-vo-kochani-mazh-40-pati-izbodel-46-godishna-zhena/>.

197 'Një tjetër femicid për shkak të mosveprimit të institucioneve - Reagimi i Platformës për Barazi Gjinore (Уште еден фемцид поради непостапување на институциите – реакција на Платформа за родова еднаквост)', *Faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 26 shtator 2023, <https://bit.ly/3FiZL6>.

LGBTI+

Duke vepruar sipas aktakuzës nga PTHP në Shkup, një rast i krimit të urrejtjes nga një protestë e vitit 2022 në Shkup u soll para Gjykatës Themelore Penale në Shkup. Gjykata e shpalli të pandehurin fajtor për kryerjen e një krimi të urrejtjes që përfshin dhunë të rëndë të nxitur nga urrejtja bazuar në orientimin seksual të viktimës. Arsyetimi i gjykatës nënvizoi rëndësinë e konceptit të krimit të urrejtjes, duke rezultuar në një dënim me dy vjet burg për të pandehurin. Ky vendim pritet të kontribuojë në parandalimin e krimeve të tilla në të ardhmen.¹⁹⁸

Sipas Bankës Botërore, politikat e drejtuara drejt rritjes së përfshirjes sociale të individëve LGBTI mund të nxisin shoqëri më të drejta dhe më të barabarta, duke përfutur gjithashtu ekonomia e Maqedonisë së Veriut. Pavarësisht reformave të rëndësishme për të mbrojtur të drejtat e individëve LGBTI, reformat thelbësore të lidhura me procesin e pranimit në Bashkimin Evropian duhet të zbatohen. Këto reforma kanë potencialin për të rritur prodhimin kombëtar bruto vjetor (PKB) me një mesatare prej 0.6 përqind duke eliminuar pengesat për hyrjen në tregun e punës për individët LGBTI që përballen me diskriminim.¹⁹⁹

Romët

OJQ Romaversitas ka nisur një fushatë që trajton shqetësimet në lidhje me keqpërdorimin e kuotave të regjistrimit në universitetet publike dhe nevojën për rregullime në politikën e regjistrimit. Ky veprim u nxit nga refuzimi i pesë studentëve romë që kërkuan pranimin në Fakultetin e Mjekësisë si nga kuota shtetërore ashtu edhe nga ajo private. Politika ekzistuese e regjistrimit, e cila ndan vetëm dhjetë përqind të vendeve për studentët e pakicave, perceptohet si e mangët. Në këtë kontekst, nga 760 studentë, maksimumi 76 mund të jenë nga grupe minoritare, me studentët romë që përbëjnë vetëm 2.53 për qind të kësaj kuote. Për më tepër, ka shqetësime në lidhje me abuzimet e mundshme të këtyre kuotave, ku individët mund të pretendojnë në mënyrë të gabuar trashëgiminë romë për të fituar pranimin.²⁰⁰

198 'Dy vjet burg për personin që sulmoi aktivistin Bekim Asani në Sheshin Skënderbeu në Shkup (Две години затвор за лицето што го нападна активистот Беким Асани на плоштадот Скендербег во Скопје)', *LGBTI United*, 5 shtator 2023, <https://lgbtiunited.mk/2023/09/05/dve-godini-zatvor-za-liceto-shto-go-napadna-aktivistot-bekim-asani-na-ploshtadot-skenderbeg-vo-skopje/>.

199 'Banka Botërore: Përfshirja ekonomike e personave LGBTI do të rriste PKB-në e Maqedonisë së Veriut (Светска банка: Економското вклучување на ЛГБТИ луѓето би го зголемило БДП на С.Македонија)', *Lokalno.Mk*, 26 shtator 2023, <https://lokalno.mk/svetska-banka-ekonomskoto-vkluchuvanje-na-lgbti-lugjeto-bi-go-zgolemilo-bdp-na-s-makedonija/>.

200 "'Romaversitas': Pesë studentë romë që aplikuan në Fakultetin e Mjekësisë u refuzuan nga kuota shtetërore dhe private („Ромаверзитас“: Пет ромски студенти кои аплицираа на Медицинскиот факултет се одбиени од државна и приватна квота), *Sloboden Pечат*, 11 shtator 2023, <https://www.slobodenpecat.mk/romaverzitas-pet-romski-studenti-koi-apliciraa-na-medicinskiot-fakultet-se-odbieni-od-drzhavna-i-privatna-kvota/>.

